

Hållbar Turism

Ekonomisk tillväxt, natur och friluftsliv

Sustainable Tourism
Economic growth, nature and outdoor life

Josefin Disenhed Holm

Fakulteten för hälsa, natur- och teknikvetenskap

Examensarbete/Miljö och Säkerhet

Grundnivå/15 högskolepoäng

Hilde Ibsen

Eva Svensson

Mars 2018

Sammanfattning

Turism har ökat i snabb takt under de senaste åren och anses vara en industri som har stor möjlighet att fortsätta växa. Turism ger möjlighet för människan att uppleva nya platser och kulturer och bidrar till en positiv ekonomisk tillväxt på den destination där turism finns. Trots de positiva effekterna med turism medföljer även negativa såsom att resandet ökat vilket gjort att klimatförändringar ökat och att dilemman uppstått mellan bofasta och turister. Det har bidragit till den pågående diskussionen om hållbar turism. För att turismutvecklingen kommer behöva inkludera det ekonomiska, ekologiska och sociala för att nå en långsiktig utveckling. Idag finns inga tydliga direktiv, strategier eller mål för en hållbar turism vilket problematiserar turismutvecklingen eftersom ökningen sker i snabb takt. Bofasta och turister hamnar i konflikter eftersom det blir för många turister på liten yta som drabbar bofasta i och med exempelvis dålig hänsyn. Det uppstår dilemman där det diskuteras om samhällsutvecklingen eller turismutvecklingen är den som ska fokuseras på och ur vilket perspektiv. Turismutvecklingen tenderar att fokusera på att få en ökad ekonomisk tillväxt till samhället som i sin tur ska bidra till att skapa långsiktig hållbarhet för även det sociala och ekologiska. Frågan är om det är hållbart och om det är rättvist för det sociala och miljön. Uppsatsen kommer studera begreppet hållbar turism och dess möjlighet att implementeras i en svensk kommun. Begreppet hållbar turism studeras för att se om det avser att nå alla delar inom hållbar utveckling. Resultatet presenterar hur en svensk kommun planerar för att utveckla sin turism hållbart och diskussionen leder vidare om vilka möjligheter och utmaningar det finns med hållbar turism och om en sådan utveckling kan ske i dagsläget.

Nyckelord

Tillväxt, Utveckling, Hållbarhet, Samverkan

Abstract

Tourism has increased in a high speed over the last years and are an industry that has high potential to continue its growth. Tourism gives people the chance to see and experience new places and cultures and are an industry that contributes to an economic growth at that destination where tourism exists. Despite the positive effects with tourism it brings even negative effects such as travelling has increased and contribute to climate change and problems between residents and tourists has occurred. This has contributed to the discussion about sustainable tourism. Because the tourism development will need to include all the perspective of economics, ecological and social to reach a long-term development. It does not today exist clear directives, strategies or goals for a sustainable tourism which gives problems in the work to contribute a tourism development because the tourism as an industry increasing in such a high speed. Residents and tourists get caught in conflicts because there are too many tourists in a small area that affects the residents by example by don't have no respect. It arises dilemmas where its discussed if the social development or the tourism development is the one that should be focused on and in what perspective. Tourism development tends to focus on an economic growth which in turn will lead to make a long-term sustainable development for the social and ecological. The question is if this is something sustainable and if its fair for the social and the environment. This essay will study the concept of sustainable tourism and its possibility to implemented in a Swedish municipality. Sustainable tourism will be studied to see if it tends to reach all parts of sustainable development. The result of the essay presents how a Swedish municipality plans to develop their tourism for it to be sustainable. The discussion describes forward and about what opportunities and conditions there is with sustainable tourism and if a development like this can be reached today.

Keywords

Growth, Development, Sustainability, Cooperation

Innehåll

1. Inledning.....	1
1.1 Bakgrund	1
1.2 Syfte och frågeställning(ar)	4
1.3 Uppsatsens struktur	4
2. Tidigare forskning och teoretiskt ramverk	5
2.1 Tidigare forskning	5
2.1.1 Turismutveckling	5
2.2 Teoretiskt ramverk	7
2.2.1 Hållbar turism	7
2.2.2 Miljörättvisa	10
2.2.3 Miljörättvisa inom turism.....	11
3. Metod och material.....	13
3.1 Val av metod.....	13
3.2 Metod	13
4. Resultat.....	16
4.1 Den gästvänliga regionen	16
4.2 En ekonomisk tillväxt.....	16
4.3 Förutsättningar och utmaningar	18
4.4 Samverkan för hållbar turism	19
4.5 Upplevelsens turism: Muminlandet på Skutberget	20
4.5.1 Naturen är Skutbergets karaktär	21
4.5.2 Barnfamiljerna ska gynna tillväxten	22
4.5.3 Bevisa att det går att utmana det gamla.....	23
4.6 Sammanfattning	24
5. Diskussion	25
5.1 Hållbar turismutveckling	25
6. Slutsats (er).....	29
6.1 Rekommendationer.....	29
7. Referenser	30

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Industrierna och den ekonomiska tillväxten har ökat de senaste åren i samma takt som en ökad befolkning i världen vilket medfört en påverkan på miljön och samhället (WCED 1987:12f). En av dessa ökande industrier är turism och med en större befolkning har även resorna blivit fler eftersom fler vill och kan resa och uppleva världen. Den ökade befolkningen och fler industrier i världen har bidragit till skador på naturen eftersom en del av varför den ekonomiska tillväxten blivit större är användandet av världens naturresurser. (WCED 1987:12f). Dagens turism utspelar sig i naturen och med kulturen i samhällen som blivit turistdestinationer. Turism är en viktig industri både för ekonomin och människorna i samhället, dels för ökade jobb möjligheter men också för upplevelser. Det är en av de industrier som anses ha bra möjligheter till att fortsätta växa. Turism spås generera en ökad tillväxt som skapar många jobb möjligheter runt om Europa (European Commission 2007:2).

En ökad turism medför inte bara positiva effekter för samhället där turism utspelar sig utan även negativa. Det är en växande industri som bidrar till en ökad ekonomi och då är det lätt att turistdestinationer ökar sin turism så mycket att det blir för mycket turister på samma plats. På så sätt drabbar en ökad turism på en destination inte bara de bofasta utan även miljön. Det kan till exempel handla om att miljön tar skada av att resandet har ökat och påverkat klimatförändringarna ännu mer. Även att en turist påverkar det lokala samhället med hänseende till det sociala, kulturen eller miljön (Bohlin & Elbe 2011:13). Turism är en industri som ger upplevelser med förutsättningar från natur, kultur eller en viss plats. Människor reser idag för att uppleva nya saker, hälsa på familj eller inom arbetet. Resandet i sig är det som betraktas som turism. (Bohlin & Elbe 2011:13).

1987 utifrån Brundtlandsrapporten framkom diskussionen om hållbar utveckling och att skapa en hållbar utveckling blev ett måste. Människan behöver värna om planeten för att den ska finnas kvar för framtida generationer och för att de ska ha samma möjlighet att nyttja den som människan tidigare haft (WCED 1987:11). Hållbar utveckling är ett vanligt förekommande begrepp som beskriver ekologisk, ekonomisk och social långsiktig utveckling. Människan har möjlighet att arbeta med att inkludera dagens- och framtida behov i en långsiktig hållbarhet. Hur det ska gå till handlar om att skapa begränsningar och en utveckling där alla dagens behov möts på lika villkor (WCED 1987:16f). Eftersom turism har liknade förutsättningar som en samhällsutveckling är det intressant att studera hållbar turism som idag är ett ämne som diskuteras väl. Hållbar turism är en utvecklingsfas som ska inkludera en långsiktig utveckling för det sociala, ekonomiska och miljön. Ur ett miljövetenskapligt perspektiv är ämnet hållbar turism intressant att studera för att se om möjligheter finns i att skapa en utveckling inom ramarna för hållbarhet. Turism utspelar sig ofta på platser där natur finns och därför blir det intressant att se hur och om naturen bevaras när en utveckling och ekonomisk tillväxt ska ske.

EU tog 2006 fram en policy för hållbar turism för att se till att Europas turism ska ha möjlighet att i framtiden konkurrera med övriga världens turism. Policyn för EU:s syn på hållbar turism togs upp i rapporten *Agenda for a sustainable and competitive European tourism*. Där EU beskrev möjligheterna och utmaningarna för utvecklingen inom hållbar turism (European Commission 2007:2). EU ansåg att för att ha möjlighet att konkurrera inom turism med resten av världen måste utvecklingen planeras och ske inom ramarna för hållbarhet. En utveckling för hållbar turism vill EU ska skapa fler jobb och gå i hand med den ekologiska och sociala utvecklingen. I och med de ökade klimatförändringarna beskriver EU att aktörer inom turistindustrin måste planera för en hållbar utveckling för att fortsätta utvecklas (European Commission 2007:4).

Turismens utmaningar ligger i att planera långsiktigt hållbart för att kunna vara med och konkurrera om att vara en av de största industrierna. Att finna den hållbara turismen måste inte bara inkludera ekonomin utan även miljön och det sociala (European Commission 2007:4). Åtgärderna för att skapa en hållbar turism ligger i att turistdestinationer är så pass nära ihopkopplade med miljön och lokala samhällen eftersom många turistattraktioner utspelar sig utifrån naturen eller i ett samhälle (European Commission 2007:3). De medel som behövs för att se till att nå en hållbar turism bör vara att även skapa en hållbar konsumtion och minska användningen av naturresurser precis som att minska föroreningar och avfall. EU beskriver att det handlar om att inkludera det lokala samhället i en utveckling för turism där turismen ska generera många jobbomöjligheter med stor variation. Det handlar även om att se till att transporter inom turism inte har för stor miljöpåverkan och att även säsongsjobben måste minska (European Commission 2007:4).

Precis som EU arbetar den svenska regeringen mot en politik som ska se till att skapa en hållbar turism och en växande besöksnäring. Den svenska regeringen tog under 2016–2017 fram utredningen *Ett land att besöka*. Utredningen har gett underlag för hur Sverige kan arbeta för att öka turismen i landet men samtidigt hålla sig inom ramarna för hållbarhet och jämställdhet. En del av utredningen handlar om att se turismens möjligheter för utveckling men därmed även begränsningar. Det för att i sin tur kunna se hur en ökad tillväxt kan ske och hur hinder för arbetet med att skapa en hållbar utveckling kan tas i tu med. Samverkan tydliggörs vara en viktig del för att nå en hållbar turism. Den svenska regeringen beskriver att samverkan måste ske mellan politiken, företag och befolkningen för att nå en hållbarhet inom turism (Regeringen 2017:33). Regeringen förklarar att det krävs en gemensam strategi för hållbar turism i Sverige. Den samverkan som finns idag för regional och lokal turism är för komplex och har inga tydliga mål att förhålla sig till. En samlad politik med strategier och mål skulle ge bättre effektivitet och samverkan (Regeringen 2017:77f).

Visionen är att ”2030 är svenska besöksupplevelser hållbara, globalt konkurrenskraftiga och innovativa, turism är högt värderat av svenska invånare och besöksnäringen attraktiv att verka inom som företagare och anställd” (Regeringen 2017:82f).

De tidigare målen för turism i Sveriges var endast inriktade på en ökad ekonomi och beskrev att ”Sverige ska ha en hög attraktionskraft som turistland och en långsiktigt konkurrenskraftig turistnäring, som bidrar till en hållbar tillväxt och ökad sysselsättning i hela landet”. Dessa tidigare mål sattes 2005 och fokuserade mestadels på tillväxt och när dessa mål godkändes 2005 gick det inte att förutse dagens negativa konsekvenser av den ökade turism. Därför beskriver den svenska regeringen att nya mål och strategier krävs för att inkludera och tydligt beskriva hur en utveckling ska kunna fortsätta öka med alla delar ur hållbar utveckling, den ekonomiska, den ekologiska och den sociala (Regeringen 2017:80f).

Utredningen *Ett land att besöka* gav många förslag om hur svensk turism ska stärkas och tydliggjorde att det krävs en nationell strategi för hållbar turism. Strategin ska inkludera hur samverkan ska ske inom turism för regioner, kommuner och de övriga i samhället.

Sveriges kommuner och landsting beskriver att fler kommuner vill arbeta med att utveckla turismen och ser att en utveckling skulle vara positiv för samhället. Turismen är sammansluten med stora delar av vad som sker i en kommun eller region. En välfungerad turism kräver ett stöd från kommunen och kommunen är den bakomliggande faktorn som driver turism framåt i och med exempelvis företagsfrämjande, samverkan och utveckling. Turismen i Sverige fortsätter att växa och genererar fler arbetsmöjligheter. Detta anser fler kommuner och regioner i Sverige som någonting positivt och därför anses turism vara någonting att satsa på (Ahlford & Gunnarsson 2018).

Sveriges kommuner och landsting vill också att turismen utvecklas hållbart och inte bara för naturen utan även för befolkningen vid destinationerna samt företagen som arbetar inom turism. Kommuner och regioner arbetar med hållbarhet och har som uppgift att driva samhället i en hållbar riktning. Hållbarhetsarbetet handlar om att kommunerna vägleder samhället i klimatfrågor och miljö genom att använda tillsyn eller utbildning. Sveriges kommuner och landsting förklarar att möjligheten att utveckla Sveriges turism finns inom ramarna för hållbar utveckling eftersom många turistupplevelser berör naturen och samhället. Utvecklingens möjligheter finns i att inkludera det sociala, ekonomiska och ekologiska eftersom turismutvecklingen till viss del är beroende av natur- och kultur i samhällena (Ahlborg & Gunnarsson 2017). Turismens utveckling vilar på ett fungerande samhälle eftersom turism kräver en god infrastruktur. En infrastruktur som tar sin form i kommuner och regioner runt om i Sverige med exempelvis kollektivtrafik, vägar och avfallshantering. Till viss del är kommunerna också ansvariga för det största turistmålet på destinationen, det kan exempelvis vara natur- och kulturområden (Ahlborg & Gunnarsson 2018). Att utveckla en hållbar turism skapar utmaningar för samverkan för att se till att inkludera alla perspektiv inom hållbarhet. En samverkan på lokal, regional och nationell nivå för att skapa strategier och metoder för att nå en hållbar turism.

Hållbar turism är ett komplext begrepp som kan bli svårt att implementera eftersom det drivs av att många gemensamma faktorer ska samverka. Begreppet innebär långsiktig hållbarhet för det sociala, ekonomiska och ekologiska inom turism. Här möts olika intressenter som tillsammans ska arbeta för en gemensam hållbar utveckling. Det finns möjligheter men också utmaningar i att skapa en hållbar turism eftersom många dilemman uppstår. En hållbar turism tenderar ofta att handla om en fortsatt tillväxt som ska inkludera perspektiv från det sociala och ekologiska. Frågan är då om hållbar turism verkligen inkluderar alla perspektiv ur hållbar utveckling när tillväxten blir den drivande faktorn. Miljön och samhället bör prioriteras lika mycket för att skapa en utveckling som möter alla behov och blir hållbar. Det krävs tydligare strategier för att skapa en hållbar turism och det är något som inte finns idag. Det är upp till kommunerna att styra sin turism och här uppstår ofta konflikter om arbetstillfällen eller bevara naturen. Svårigheter finns därmed i att möta alla intressen och därför är det intressant att studera om hållbar turism går att implementera i verkligheten.

1.2 Syfte och frågeställning(ar)

Syftet med uppsatsen är att undersöka begreppet hållbar turism och om det verkligen avser att nå alla delar inom hållbar utveckling. Om en implementering är möjlig för en hållbar turism i Sverige och på en kommunal nivå. Undersökningen kommer studera vilka hinder och möjligheter det finns i att skapa en hållbar turism och om en utveckling kan ske. Studien kommer inte inkludera perspektiv om ekoturism.

- Hur väl inkluderar begreppet hållbar turism de tre dimensionerna av hållbarhet?
- Hur planerar en svensk kommun för implementering av hållbar turism?
- Vilka möjligheter och utmaningar finns för att skapa en hållbar turism?

1.3 Uppsatsens struktur

Inledandevis beskrivs en bakgrund om hållbar turism som ett globalt problem där det tydliggörs att det är ett begrepp som diskuteras runt om i världen. Utöver det beskrivs det hur Sverige arbetar med hållbar turism och hur kommuner ska arbeta med hållbar turism utifrån globala och nationella direktiv. Teorier och tidigare forskning som studien baseras på är teoretiska perspektiv om hållbar utveckling med fokus på hållbar turism och miljörättvisa. Tidigare forskning om turismutveckling ger förutsättningar för att se hur en utveckling kommer fortsätta och om det går att inkludera hållbarhet och rättvisa. Dessa teorier och tidigare forskning ska skapa förståelse för hur uppsatsen kommer byggas upp och problematiseras. Därefter beskrivs metoden som studien kommer utgå ifrån och vilka svårigheter samt lösningar som går att tillta i uppsatsens resultat och diskussion med stöd av metoden. Resultatet presenterar materialet som använts i studien och beskriver förutsättningar och utmaningar för hållbar turism ur ett specifikt svenskt kommunalt perspektiv. I diskussionen kommer teorier, tidigare forskning samt resultat diskuteras, problematiseras och ifrågasätta begreppet hållbar turism. Dels för att se om och hur det går att implementera begreppets alla delar i framtiden och vilka rekommendationer som går att ge inför det framtida arbetet.

2. Tidigare forskning och teoretiskt ramverk

2.1 Tidigare forskning

Den tidigare forskningen kommer behandla turism och dess utveckling de senaste åren samt möjligheter för framtiden eftersom det behövs förståelse för turism som fenomen. Forskningen kommer beskriva vad som krävs för att fortsätta utveckla turism och vilka krav och konsekvenser den tidigare turismen medfört som behövs tas i tu med inför framtiden. Förståelse för turismutveckling behövs för att se utmaningarna men också möjligheterna i att skapa rättvisa för alla samt hur en samverkan är nödvändig för en hållbar utveckling för turismen.

2.1.1 Turismutveckling

Turism är en av de störst växande industrierna idag och anses fortsätta växa i en snabb takt. Den växande industrin har lett till förändringar inom turism och bl.a. gjort det enklare för turister att resa. Exempelvis har det tillkommit fler långflygningar till lågkostnadspris som gett fler möjligheten att resa längre fortare. Dessutom har välfärden hos fler länder har ökat och det har blivit lättare att resa mellan länder. Samt att medias utveckling med mer information om omvärlden har gjort att människan blivit mer nyfiken på att uppleva nya destinationer (Harris, Griffin, Williams 2002:25).

Varför en turist besöker en plats och vad som krävs för att en viss plats ska bli en turistdestination är attraktioner, infrastruktur och tjänster. Attraktionen är ofta det viktigaste och kan vara en naturupplevelse, kulturupplevelse eller andra äventyrliga upplevelser. För att attraktionen ska kunna ta emot besökare krävs en bra infrastruktur precis som i ett samhälle. Det vill säga ett fungerande transportsystem med vägar, bussar, tåg, flyg och energiförsörjning men även system för vatten, sop- och avloppshantering. Det krävs inte heller bara en attraktion och en fungerande infrastruktur utan det behövs även tillhörande tjänster. Besökare måste ha möjlighet till övernattning och tillgång till restauranger och livsmedelsbutiker och det krävs även övrig shopping. Attraktionen, infrastrukturen och tjänsterna är det som skapar en turistdestination men utöver detta krävs det att besökarna är medvetna om destinationen och dess utbud. Därför behövs det marknadsföring och en viss profilering för att locka besökare och det skapas utifrån samverkan med de ansvariga turistföretagen på platsen. Att skapa en profil för en destination kan ta tid men är en viktig del för att utveckla en plats till en turistdestination (Bohlin & Elbe 2011: 13f).

Människan reser för att komma ifrån sin vardag, uppleva nya saker och få ett nytt helhetsintryck. En människas vardag kan därmed vara en annan människas turismupplevelse. Människan strävar ofta efter att ha det vi inte har och eftersöker idag mer en hel upplevelse vid resandet. Turister har blivit mer medvetna och därför har även kraven på destinationerna ökat. Utbudet ska vara större och det ska alltid finnas något nytt att uppleva (Bohlin & Elbe 2011:48). Att resorna ökat har dock medfört kraftiga konsekvenser för miljön. Resandet innefattar att ta sig någonstans med bil, flyg, båt eller buss som släpper ut skadliga ämnen för miljön. Ju mer vi reser med dessa transportmedel desto mer skadas miljön och turistdestinationerna försämras. Det finns

miljövänliga transportmedel men går det att samtidigt som turisterna ökar hinna förbättra och öka möjligheten att välja miljövänliga transportmedel i första hand? Samtidigt som samhället ska planera för hållbar turism och öka sitt utbud för att ha möjlighet att konkurrera med andra destinationer (Bohlin & Elbe 2011:73).

Eftersom konkurrensen ökar har marknadsföringen hos destinationerna ökat och det handlar inte längre bara om att locka turister. Utan även att värva folk att bosätta sig och företag som är villiga att investera i en turismutveckling. Den ökade konkurrensen har lett till att nya idéer och nya utbud alltid måste finnas i åtanke och det kan leda till att destinationer förlorar sin egen karaktär. Visst behövs en egen profil för en plats och den måste hela tiden utvecklas för att ligga i kant med övriga konkurrenter. Att utveckla en destination handlar ofta om att öka turisterna och förbättra utbudet. Turism har stora möjligheter att skapa intäkter för en destination och det krävs inte mycket för att kunna tjäna pengar. Utveckla en destination kan behöva ifrågasättas eftersom marknaden idag är stor. Att öka turism kan ses som ett sätt att tjäna snabba pengar men finns den bakomliggande forskningen som krävs för att bevara en destination långsiktigt och hållbart (Bohlin & Elbe 2011:200f).

Turismutvecklingen sker i samband med samhällsutvecklingen och det vill säga att det handlar om samverkan och en politik som ser utifrån fleras perspektiv och intressen. Turism kan och ses ofta skapa nya jobb, öka tillväxt och stötta en befolkningstillväxt. Turism utspelar sig i samhällen och därmed inkluderas många samhällsintressen när turismutveckling diskuteras. En utveckling kan stödja men även drabba miljön och de bofasta. Ibland diskuteras det inom turism om ett områdes natur är viktigare att bevara än en samhällsekonomisk utveckling (Bohlin & Elbe 2011:204) Turismen som industri blir ofta anklagad för att förstöra miljön och gamla kulturer och för att exploatera i fel områden. Kritiken mot turism är ofta att en utvecklad turism förstör för natur och kultur på den plats den utspelar sig på (Harris, Griffin, Williams 2002:24).

En turismutveckling möter många utmaningar speciellt i hur utvecklingen ska forma sig. Ibland kan frågetecken kring utvecklingen finna sig i om det ska satsas på att utveckla redan etablerade destinationer och upplevelser eller om det ska byggas nya. Problem med att utveckla redan etablerade upplevelser kan vara att de redan nått sin högsta nivå och att det inte finns något kvar att utveckla. Samtidigt kan det vara svårt att utveckla nya upplevelser och destinationer eftersom det kan vara en chansning om destinationen inte redan är etablerad. Turister efterfrågar hela tiden nya saker och upplevelser och därför kan det vara svårt att chansa på en nyetablering. Turism handlar inte bara om utvecklingen utan utvecklingen bör också fokusera på hur den kan skada samhället och den biologiska mångfalden (Harris, Griffin, Williams 2002:27). Turism utgör både positiva och negativa effekter för samhället. Frågan är om turism verkligen alltid är någonting som till större del är positivt för samhället. Kanske skulle det vara bättre för de bofasta, framtida befolkningen och miljön om turism inte utspelade sig på vissa platser överhuvudtaget (Hall & Lew 1998:34).

En turismutveckling har dock möjligheter att påverka ett samhälle positivt. För att nå en utveckling behövs det ske förändringar och problem som uppstått behövs ta i hand med på en social, ekologisk och ekonomisk nivå. Turism är en global industri och därför krävs det inte bara att utveckling sker på lokal nivå. Turistutvecklingen bör gå tillbaka och se vad som gick fel tidigare för att sen se hur möjligheter för en utveckling kan gå framåt (Hall & Lew 1998:34).

Det saknas idag tydliga strategier för hur en turismutveckling ska ske för en lokal, regional, nationell och internationell nivå. Vad som behövs är ett ökat arbete och studier för att se hur utvecklingen kan gå framåt med hjälp av strategier och samverkan som inkluderar hållbar utveckling. Mer kunskap om sambandet mellan turismutveckling och hållbar utveckling kan ge bättre förståelse för hur det går att inkludera ett socialt, ekonomiskt och ekologiskt perspektiv i turism. Frågan är om en turismutveckling och en hållbar utveckling någonsin kommer att gå hand i hand. Samtidigt som turism är en global industri krävs studier och anpassning för varje enskild destination efter som de alla ser annorlunda ut och har olika förutsättningar. Varje destination har olika aktörer och befolkning behövs tas hänsyn till vid arbetet med en utveckling (Hall & Lew 1998:35). Arbetet mot en utveckling som är hållbar pågår och hur vidare det går att skapa en hållbar turism eller inte är komplex men det finns både förutsättningar och utmaningar inför framtiden.

2.2 Teoretiskt ramverk

Det teoretiska ramverk som studien är baserad på är teoretiska perspektiv om hållbar utveckling med fokus på hållbar turism samt miljö rättvisa. Perspektiv på hållbar utveckling med fokus på hållbar turism kommer beskrivas för att tydliggöra problematiken med att implementera begreppen i verkligheten. Perspektiven kommer förklara problemen men också om det finns förutsättningar för en hållbar utveckling i verkligheten och vad som i så fall behövs göras. För att nå en hållbar utveckling krävs rättvisa och inte bara för människorna utan även för miljön. Teorier om miljö rättvisa kommer belysa svårigheter med att skapa förutsättningar för lika rättvisa för både miljön och människorna. Hållbar utveckling och miljö rättvisa förstås ofta utifrån hur en människa upplever något och det är därför viktigt att se en utveckling och rättvisa ur olika perspektiv för att få en bredare förståelse för hur och om det går att skapa en rättvis hållbarhet i framtiden.

2.2.1 Hållbar turism

Hållbar utveckling är ett vanligt förekommande begrepp som beskriver ekologisk, ekonomisk och social långsiktig utveckling. (WCED 1987:16f). Hållbar utveckling är ett begrepp som växt fram i snabb takt under de senaste decennierna. Begreppet ansågs till en början vara nytt men varje del av det har varit etablerat sedan länge. Hållbar utveckling är ett begrepp som ska fokusera på den långsiktiga utvecklingen tillsammans för det ekologiska, ekonomiska och sociala. Problemet är att begreppet i verkligheten inte varit så enkelt och tydligt att implementera och kanske har det att göra med begreppets otydlighet (Hall & Lew 1998:25). Tanken var att begreppet skulle se till att politiken i framtiden gav förutsättningar för att människans aktivitet skulle integrera med att bevara det ekologiska samtidigt som det skulle möta de mänskliga kraven (Hall & Lew 1998:26).

Hållbar utveckling är baserat på att utvecklingen inte skett med koppling till miljön. Miljöaktivister hade tidigare målet att tillväxten skulle vara noll och inte påverka miljön i någon grad. Kanske var det inte nolltillväxt som det handlade om utan mer en nollpåverkan (Low & Gleeson 1998:12). Richard Sharpley beskriver hållbar utveckling i artikeln *Tourism and Sustainable Development: Exploring the theoretical divide*. Han beskriver att begreppet har blivit kritiserat eftersom det anses vara svårt att bevara naturresurserna samtidigt som en ekonomisk utveckling sker (Sharpley 2000:2). En ökad ekonomi kan dock i vissa industrier ge fler möjligheter att arbeta för en förbättrad miljö (Low & Gleeson 1998:12)

Utifrån hållbar utveckling har begreppet hållbar turism framkommit och det är ett begrepp som har en betydelse som också kan vara komplext att implementera i verkligheten (Mihalic 2013:463). Trots målen om hållbar utveckling anser Richard Sharpley att turism inte inkluderar alla dimensioner av hållbar utveckling, speciellt inte den ekologiska (Sharpley 2000:15). Turism ligger i samma utveckling som samhället eftersom det är en del av samhället och påverkas av hur samhället ser ut just nu. Resorna har ökat eftersom möjligheten att resa har förbättrats, fler destinationer och reseanledningar tillkommit och därmed har även konkurrensen mellan destinationer har ökat (Bohlin & Elbe 2011:47). För att skapa en utveckling som är hållbar krävs samma planering som för ett hållbart samhälle. Det vill säga att bevara biologisk mångfald, hantera och sparsamt använda resurser, kommunicera människors möjlighet att delta och ha kontroll samtidigt som samhället ska vara stabilt (Bohlin & Elbe 2011:77).

Turism är en del av världens ekonomiska tillväxt och har en möjlighet att inkludera den sociala och ekologiska delen av hållbar utveckling. Utmaningar finns dock att förändra turismen att bli mer miljövänlig och locka turister till andra former av turism som är mer miljövänliga. På en global nivå krävs det att det skapas andra former för turism och uppmuntra till en utveckling som passar samhället där turismens utövas på. Där även ekologiska och sociala inkluderas tillsammans i politiken för att nå en hållbar turism. (Sharpley 2000:15). Turism bidrar ofta till en ekonomisk tillväxt och Richard Sharpley menar därför att hållbar turism är svårt att implementera eftersom turism är så ihopkopplat med tillväxt. Han beskriver att annan litteratur ser förbi turismens oförmåga att anpassa sig till hållbar utveckling och glömmer att se till verkligheten (Sharpley 2000:15).

Dagens turism möter samma utmaningar som för ungefär 20 år sedan beskriver Rob Harris, Tony Griffin och Peter Williams i boken *Sustainable Tourism* från 2002. Utmaningarna handlar om att aktörer inom turism har svårt att samverka för att skapa en hållbar turism och att det finns begränsningar inom turism som industri att bli hållbar. Även att mindre företag inte har tillräcklig kunskap eller resurser att få sitt arbete mer miljövänligt (Harris, Griffin, Williams 2002:preface). Samtidigt som den hållbara turismen möter utmaningar antar fler aktörer utmaningarna i att få en turism som blir hållbar. Rob Harris, Tony Griffin och Peter Williams beskriver att aktörer arbetar för att tydliggöra strategier och problematik för hållbar turism samtidigt som destinationer tar i tu med utmaningarna. Det går att se att destinationer inkluderar de tre dimensionerna av hållbar utveckling för att försöka skapa en kontext i arbetet mot en hållbar turism. Aktionerna som kan

vara att informera turister om arbetet med hållbar utveckling leder till att fler turister blir medvetna. Turisterna blir medvetna om vad en hållbar turism innebär samt att turistens mönster och beteenden kan ändras på grund av den ökade medvetenheten om hållbarhet (Harris, Griffin, Williams 2002:prefacef). Aktionerna kan behöva ifrågasättas då den hållbara turismen kan anses vara accepterad på grund av politik och marknadsföring. Det beskrivs i boken *Sustainable Tourism* skriven av Michael Hall och Alan A. Lew att turism fått en stor framgång genom marknadsföring av begreppet hållbar turism. Hållbar utveckling framställs att vara något positivt, framförallt i media och därför blir även människorna påverkade av framställningen och det går att locka folk genom begreppet hållbarhet. I vissa fall använder sig aktörer av begreppet utan att ens sätta sig in i vad det betyder och vad som behövs göras för att verkligen säga att de arbetar med hållbarhet (Hall & Lew 1998:28).

Begreppet hållbar turism belyser hållbarhet men även ansvar och kommunikation samt information. Tanja Mihalic ifrågasätter i artikeln *Sustainable – responsible tourism discourse – towards ‘responsutable’ tourism* om hållbar turism fungerar i verkligheten. Tanja Mihalic beskriver att hållbar turism utformats utifrån utbildning och information om miljön från ansvariga aktörer. För att skapa en hållbar turism krävs ett ständigt arbete med att inkludera ansvariga aktörer samt informera om utveckling och att det finns tydliga strategier att förhålla sig till för att kunna implementera en hållbar turism. Utöver detta behövs en marknad som är villig att lägga pengar på hållbarhet (Mihalic 2016:463). När hållbar turism beskrivs utgår det ofta ifrån att människan tar hänsyn till naturen och är villig att arbeta med att skapa hållbarhet. Att människan med tillräcklig information och kunskap väljer att ta hänsyn och förhålla sig till regler. Då bortses det från att människor är olika och att ekonomer kanske ser utvecklingen med bara ekonomiska ögon och en tanke på social och ekologisk rättvisa utesluts (Mihalic 2016:466). Kanske finns kunskapen ofta om att hållbarhet är någonting som behövs arbetas med men tydliga strategier och direktiv hur det ska implementeras saknas och därför uteblir inkluderingen av alla delar av hållbar turism (Mihalic 2016:467)

Rob Harris, Tony Griffin och Peter Williams skriver i boken *Sustainable Tourism* att länder med bra välfärd har idag verktyg för att skapa en hållbar turism. De beskriver att det finns förståelse för hur turismen kommer fortsätta öka och hur den kommer påverka det ekonomiska, ekologiska och sociala. Det finns dessutom lagar och regleringar för hur turism ska utvecklas inom hållbarhet och hur hänsyn ska tas till det ekologiska och sociala. Problemet är att det är inte tydligt hur den hållbara turismen ska implementeras med förhållande till lagarna och regleringarna vilket skapar komplexitet i förutsättningarna för att skapa en hållbar turism (Harris, Griffin, Williams 2002:28). Ett annat problem är att en hållbar turism inte kan skapas utav sig själv eftersom den utspelar sig i andra sektorer, exempelvis samhället. Det vill säga att för att skapa hållbarhet behövs arbete och strategier för flera sektorer eftersom de är sammanlänkade. En hållbar turism anses därmed endast kunna etableras om även sektorer som integrerar med turism arbetar för att bli hållbara (Hall & Lew 1998:28)

På grund av det sektoröverskridande arbetet kan den hållbara utveckling ifrågasättas och anses som oöverkomligt (Hall & Lew 1998:30). Trots ifrågasättandet finns alternativ för att skapa en hållbar turism och ett exempel är att utvecklingen sker med förståelse för vad som kan förbättras senast. Problemen inom hållbarhet skapades förr i tiden därför är det viktigt att se vad som gick snett då för att kunna se hur arbetet kan utvecklas och bidra till en utveckling i framtiden som istället blir hållbar (Hall & Lew 1998:34).

2.2.2 Miljörättvisa

Miljörättvisa är ett begrepp som växt fram under de senaste åren. Begreppet har framkommit från diskussioner om rättvisa för miljön, det sociala och ekonomiska. Miljörättvisa skapar diskussioner om hur miljön integrerar i människors liv (Walker 2012:1). Nicholas Low och Brendan Gleeson beskriver i boken *Justice, Society and nature – An exploration of political ecology* från 1998 att rättvisa upplevs annorlunda utifrån hur en människa är, vad den gör och säger. Hur en människa upplever något har att göra med hur personen relaterar till något och hur synen och respekten ser ut för andra människor. Rättvisan kan beskrivas som relationer där nya utmaningar tillkommer hela tiden. Diskussioner om rättvisa ökar när nya problem uppstår i världen och politiken ändras för då tillkommer nya perspektiv som går att diskutera. Idag kopplas miljörättvisan och den sociala rättvisan samman. Förr ansåg människan att miljön var vår att nyttja men samtidigt är vi bundna till miljön och behöver den i stor utsträckning. Rättvisan inom miljö kan ha flera uttryck där en del handlar om rättvisan att få ta del av den naturliga miljön och en annan handlar om den sociala rättvisan (Low & Gleeson 1998:1f).

Miljörättvisan kan handla om vilka människor som får ta del av miljön och vilka som får vara med att ta beslut om den. Beslutstagandet om miljön är ofta orättvis och inkluderar inte alla att få ta del av den. Rättvisan diskuteras genom vilka som tar beslut och använder dagens natur och vilka som drabbas av konsekvenserna av nyttjandet samt inte får samma möjlighet till användningen (Walker 2012:1). Genom att studera miljörättvisa studeras människors beteende och vad de anser om naturen och miljön. För många är möjligheten att vistas i naturen och ta del av miljön en del av ett rikt liv då vissa anser att det skapar lugn och välmående. Det finns dokumenterat att vistas i naturen är bra för hälsan och minskar stress samt att upplevelsen skapar lugn och minskar depression. Att ha natur och grönområden runt omkring sig hjälper inte bara människan att få en bättre hälsa utan ger även möjlighet för en bättre miljö genom dämpning av ljud samt renare luft. Det ger även träningsmöjligheter såsom promenader, cykling, jogging, fotboll m.m. som i sin tur leder till att hålla en god hälsa (Walker 2012:158). Samtidigt har inte alla samma tillgång till en miljö som upplevs bra utan en miljö runt omkring en människa kan även medföra risker och sämre intryck (Low & Gleeson 1998:2)

Miljörättvisan att ta del av naturen kan även ha sin del av hur människan väljer att ta del av den och vart de väljer att bo menar Gordon Walker i boken *Environmental Justice*. Samtidigt beskriver han också att det handlar om vart grönområden planeras och investeras och för vilka (Walker 2012:173). Vilka är det som har råd att bo i de fina grönområdena nära naturen och får de som inte har råd samma möjligheter att nyttja naturen. Hur naturen upplevs beror på bakgrund och hur

uppväxten samt kopplingen till naturen sett ut och därmed behöver inte alla uppleva tillgången till naturen som positiv (Walker 2012:158).

Hur vidare det går att definiera begreppet miljörättvisa är svårt eftersom det är ett komplext begrepp som mer skapat ett uppror för social rättvisa inom miljön (Walker 2012:1).

Miljörättvisan är tätt ihopkopplad med den sociala rättvisan och politiken. Det handlar om att nå en rättvisa där alla människor har lika rätt att ta del av miljön precis som att naturen och människan ska samsas och varsamt hantera den miljö som finns. Därmed kopplas även miljörättvisan ihop med hållbarhet eftersom det handlar om att värna och samverka för att nå en miljö som finns kvar i framtiden och som människan kan ta del av utan att förstöra den naturliga miljön (Patel 2009:96).

Zarina Patel beskriver 2009 att miljörättvisan för naturen tenderar att försvinna i debatten när den sociala rättvisan om miljön diskuteras. Att inkludera miljön när miljörättvisan diskuteras behövs och speciellt när beslut tas om miljön (Patel 2009:107) Zarina Patel beskriver att naturen blir marginaliserad i beslutsfattande. Naturen kan inte tala för sig själv men behöver få höras för att finnas kvar i framtiden precis som människans rätt att nyttja miljön (Patel 2009:94). En rättvis tillgång till miljön för människan ger naturen en bättre möjlighet att bevaras. Människan är en del av naturen och planeten men anser ändå att det är människans rätt att ta beslut om den. Nicholas Low och Brendan Gleeson diskuterar 1998 precis som Zarina Patel miljöns egen rättvisa och dess röst och ifrågasätter om den finns. Nicholas Low och Brendan Gleeson fortsätter beskriva att för att ha möjlighet att lösa rättvisans utmaningar måste det arbetas med att minska miljöförstöringarna som sker varje dag och de efterfrågar lagar så världens industrier och företag kan verka utan att förstöra planeten. (Low & Gleeson 1998:21f).

Att diskutera rättvisan utifrån aktuella diskussioner handlar om hur miljön och människan integrerar. Exempelvis diskuteras det om planetens möjlighet att bidra med naturresurser till människan samtidigt som klimatförändringarna framkommit på grund av människans oaktsamma nyttjande av världens resurser. Dessutom om det går att hantera människans utnyttjande av naturen och bevara den för framtida generationer samtidigt som alla trots sociala olikheter i samhället ska få nyttja och ta beslut om miljön (Low & Gleeson 1998:1f). Rättvisan är komplex och ger uttryck att finna en väg för att hitta rättigheter för alla trots sociala orättvisor och ge en röst till miljön (Low & Gleeson 1998:21f).

2.2.3 Miljörättvisa inom turism

Lee Sangkwon och Jamal Tazim beskriver i artikeln *Enviromental Justice and Enviromental Equity in Tourism* att ett nyckelbegrepp inom hållbar turism är att se till att en utveckling sker rättvist och att kostnader fördelas både för nuvarande och kommande generationer. (Sangkwon & Tazim 2008:46) Det saknas studier om rättvisa inom turism trots att det är ett högt aktuellt dilemma. Det finns konflikter i hur turism ska uttrycka sig och många konflikter som därav är ihopkopplade med dilemmat om rättvisa. Det kan handla om konsumeringen av naturen eller att skydda platser för turism (Sangkwon & Tazim 2008:50).

För att hantera orättvisorna som uppstår inom turism krävs det att fler får vara med i beslutsfattandet inom politiken för miljön och turism. Hållbar turism kräver att befolkning involveras och att turismutvecklingen utgår ifrån det lokala. Turism påverkar ofta de bofasta i samhället där turism utspelar sig det är därför viktigt att låta befolkningen vara med i beslutsfattandet eftersom utvecklingen påverkar deras liv. Om turismen inte ska bli en negativ påverkan i ett samhälle krävs inkludering av miljörättvisa. Miljörättvisa kan endast skapas genom regler, policys, normer och tydliga riktlinjer (Sangkwon & Tazim 2008:59).

Finns det regler, policys, normer och riktlinjer för turister och befolkning att förhålla sig till blir det enklare att ta hänsyn till varandra och upprätthålla ett stabilt samhälle. Turism har tenderat att fokusera och drivas av den ekonomiska tillväxten och inte inkluderat en utveckling som sker rättvist. Samtidigt har inflytandet av det sociala och ekologiska ökat de senaste decennierna genom rörelser såsom hållbar turism, ansvarfull turism och nya sätt att resa på (Sangkwon & Tazim 2008:60).

Lee Sangkwon och Jamal Tazim förklarar att idag borde det finnas tydliga riktlinjer för ett arbete med hållbar turism framförallt med respekt till miljön och det sociala och dess relation. Det saknas forskning om turismens påverkan på rättvisa trots att det är ett dilemma som är aktuellt och har varit länge. Hållbar turism och miljörättvisa är två diffusa och komplexa begrepp som är svåra att arbeta med eftersom det krävs mer forskning och strategier för hur dessa ska gå att nå. Eftersom begreppen i sig själva är svåra att förstå kan det vara svårare att diskutera dessa två ihop men det är nödvändigt. Turism är en sektoröverskridande industri där många påverkas och är inkluderade i en utveckling och därför är det nödvändigt att koppla rättvisan till turism (Sangkwon & Tazim 2008:60)

3. Metod och material

3.1 Val av metod

Uppsatsen är en forskningsdesign som studerar hållbar turism med ett praktiskt exempel som tar sin utgångspunkt i Karlstad Kommun. Karlstad Kommun står idag inför utmaningar med att inkludera alla delar av hållbarhet för samhället, turism och miljön. Det är därför intressant att se hur Karlstad Kommun arbetar och ser framåt inför en hållbar turismutveckling när implementering av hållbar turism för en svensk kommun ska analyseras. Det valda materialet är dokument, texter och medier som granskas kritiskt och analyseras genom en textanalys med stöd av en innehållsanalys. Materialet som granskats kritiskt och analyserats är den turismstrategiska planen från Visit Karlstad, översiktsplanen och den strategiska planen från Karlstad Kommun. Samt övriga dokument om strategier för turismutveckling i Karlstad från Karlstad Kommun och artiklar från Nya Wermlandstidningen som beskrivit problematiken med turismutvecklingen i Karlstad. Resultatet är en beskrivande del med mestadels material som dokument och artiklar ifrån Karlstad Kommun, Visit Karlstad och Nya Wermlands tidningen. Analysen kommer presenteras och reflektera resultatet vilket sedan kommer kopplas ihop med tidigare forskning och teori i en diskussion.

En textanalys kan vara både kvalitativ och kvantitativ men i detta fall kommer metoden vara en kvalitativ textanalys. Varför metoden textanalys med stöd av innehållsanalysen anses varit en lämplig metod för uppsatsen är för att metoden är flexibel. Det är en metod som eftersöker efter djup i texter och leder till nya infallsvinklar som i sin tur ger möjlighet för en bredare diskussion. Det är passande för uppsatsen eftersom begreppet hållbar turism studeras med exempel på implementering i den svenska kommunen Karlstad. Här behövs möjlighet för diskussion för om och hur det är möjligt att skapa en hållbar turism idag eftersom det är ett komplext begrepp där många dilemman ska integrera med varandra.

3.2 Metod

En textanalys görs för att kritiskt granska och analysera vad en text egentligen säger. Analysen görs för att se vad som beskrivs i texten samt hur texten skulle kunna vara tydligare och inkludera fler perspektiv (Ekström & Larsson 2010:155). När en textanalys görs eftersöks gemensamma teman och förklaringar till dessa. Det handlar om att förstå textens innehåll och finna teman för att förstå vad texten egentligen beskriver. Texten bryts ner för att hitta liknelser och betydelser för att kunna se igenom det skrivs. Mats Ekström och Lars-Åke Larsson förklarar i boken *Metoder i kommunikationsvetenskap* att en textanalys görs på samma sätt som när texten skrivs det vill säga för att komma fram till syftet och hur texten kommer framstå (Ekström & Larsson 2010:160).

När textanalysen i denna uppsats gjorts har tanken från början varit att försöka se igenom dokumenten, hitta teman och fundera kring om någon bakomliggande faktor kan påverka hur texten skrivs och framställs. Målet var att finna teman och kategoriseringar i texten för att se vilka teman som ofta dyker upp och om det finns något underliggande syfte som inte tydligt

framgår. Hur dessa teman upptäcks kan vara genom liknande ord, fraser och perspektiv som tas upp genomgående i texten. Temana upptäcks eftersom de beskrivs ofta och genom att förstå temana går det att se hur författaren ställer sig till temana och hur dess åsikter är (Ekström & Larsson 2010:161f). En bakomliggande faktor att ha i tankarna när textanalysen görs kan vara att fundera på varifrån texten är hämtad. Om det är från en kommun, företag eller privatperson samt hur texten blivit insamlad, det vill säga från vilken källa (Ekström och Larsson 2010: 161f). Det är viktigt att vara källkritisk under analysen eftersom författarnas egna värderingar och perspektiv ofta beskrivs. De dominerade dokumenten i studien är från Visit Karlstad och Karlstad Kommun. Därav har det under studien varit viktigt att ha i åtanke att Karlstad Kommun och Visit Karlstads perspektiv, mål och värderingar framkommer. Ur Visit Karlstad och Karlstad Kommuns dokument har gemensamma teman om tillväxt, utveckling, hållbarhet och samverkan framkommit. Oftast beskrivs hållbarhet som något de strävar efter men efter textanalysen gjorts gav det förståelse för att tillväxten troligtvis är det dominerade som ska ge möjlighet att inkludera det sociala och ekologiska mer. När temana framtagits har dokumenten studerats och lästs för att kunna se gemensamma ord och begrepp och hur ofta dessa uppkommer. De teman som angivits är de begrepp och ord som dykt upp genomgående och ständigt i texten och förstås därmed vara grunden och ett tema från texten.

En textanalys öppnar upp för att analysera och se hur och om texten är ute efter vissa målgrupper, hur vissa utsluts och hur texten byggs upp för att kanske först problematisera ett problem och sedan komma med lösningar för att locka läsaren. Det går att fundera kring vilka målgrupper texten bjuder in och vilka uppmaningar och frågor som texten ställer (Ekström & Larsson 2010:162). Till vilka riktar sig texterna, vilket syfte har de och vad är det de egentligen beskriver är frågor som det kommer utgå ifrån i textanalysen i uppsatsen för att kunna närma sig teman och kategoriseringar som tydliggör texterna. Studien fokuserar på hållbar turism i Karlstad Kommun där ett Muminland ska byggas på det natursköna friluftsområdet Skutberget. Textanalysen av de dokument som varit relevanta för studien har gett förståelse för att en målgrupp är lite mer betydelsefull för turismutvecklingen i Karlstad än övriga.

Textanalysen har gjorts för att analysera det insamlade materialet som är dokument, texter, artiklar och medier. Textanalysen utgör grunden för att studera materialet och ger sedan möjlighet att förstå texterna ur ett djupare perspektiv i innehållsanalysen. När textanalysen görs utgår det ifrån att finna teman som genomgående beskrivs i texterna. Temana kan vara begrepp eller ord som tas upp flera gånger för att beskriva något i texten. Genom att göra en textanalys av det insamlade materialet och finna teman går det att bryta ner texterna och se vad texterna egentligen beskriver och vilka de riktar sig till. När textanalysen görs används de funna temana sedan i innehållsanalysen. Innehållsanalysen används för att stötta upp textanalysens material och ger möjlighet till vidare diskussion ur en ny synvinkel. De teman som framkommit efter textanalysen kanske inte är de som från början kunde tänkas finnas ur texterna och därför ger det en intressant ingångspunkt till diskussionen. Under analysen har förståelse skapats för hur en text kan ha fler betydelser med bakomliggande perspektiv som inte tydlig framgår. Läsaren kan tolka en text olika eftersom läsaren utgår ifrån sina egna åsikter, synpunkter och upplevelser vilket

även gjorts i denna uppsats (Bryman 2011). Dock är det nödvändigt att försöka utesluta egna åsikter för att texternas betydelse ska framgå mer tydligt vilket även gör det lättare att analysera.

Innehållsanalysen är ett sätt att studera ett insamlat material och kan vara både en kvalitativ och en kvantitativ metod. Det kan till exempel handla om att studera dokument, böcker, texter eller intervjuer. En innehållsanalys är en forskningsmetod som ger möjlighet att kritiskt granska och analysera det insamlade materialet. Innehållsanalysen används för att studera materialet och finna gemensamma teman som skapar en generalisering (Bryman 2011:280). Att hitta teman ur materialet ger möjlighet att skapa en ny tolkning och utifrån det finns möjlighet att ställa djupare frågor som kan studeras vidare och utvecklas.

Metoden används för att kunna se mellan raderna då texter tenderar att inte alltid vara tydliga i beskrivningen (Bryman 2011:290). Frågor som kan ställas i analysen är om materialet är trovärdigt och lätt för läsaren att ta del av och förstå. Det vill säga om materialet som ska analyseras verkligen är representativt och meningsfullt eller finns det förvrängningar. (Bryman 2011:489) Den kvalitativa innehållsanalysen ger möjlighet för flexibilitet och öppnar upp för att infallsvinkeln och teman kan komma att ändras med tid. Dock finns en frågeställning från början som sedan kopplas ihop med insamlade och valda materialet som sedan ska analyseras (Bryman 2011:505f).

Utifrån de teman som framkom ur textanalysen har innehållsanalysen gett möjlighet för djupare diskussion. Teman om hållbarhet och samverkan gav tidigare förståelsen om att arbetet var lättare att implementera i verkligheten än vad det kanske egentligen är och detta upptäcktes i textanalysen. Innehållsanalysen skapar diskussionen utifrån textanalysen och ger möjlighet att inkludera debatten om delade åsikter om hållbar turism i Karlstad. Därför har nyhetsartiklar från Nya Wermlands tidningen används där berörda aktörer och befolkningen fått dela med sig av sina åsikter angående en etablering av ett Muminland i Karlstad. Innehållsanalysen ger också förståelse för hur ord kan analyseras och en text kanske inte alltid utgår ifrån vad det säger från början utan materialet bör analyseras för att få en tydligare överblick av vad som egentligen sägs. Det gemensamma materialet för studien möts tillsammans med tidigare forsknings och teori utifrån den textanalytiska metoden och innehållsanalysen i en diskussion för att få nya infallsvinklar och en djupare diskussion för att se om och hur det går att arbeta vidare med hållbar turism.

4. Resultat

Resultatet kommer beskriva hur den svenska kommunen Karlstad arbetar för att utveckla sin turism med inkluderade perspektiv om hållbarhet. Först kommer Karlstad Kommun presenteras och därefter introduceras det hur kommunen gemensamt med närliggande kommuner i regionen skapat en plan för hur regionens turism ska arbetas med inför framtiden. Det finns förutsättningar men även utmaningar för regionen med att nå den utveckling som eftersöks. En strategi för att skapa den utveckling som eftersöks är att bygga ett Muminland i Karlstad Kommun. Detta planförslag skapar debatt och delar aktörer och befolkningen i frågan om hållbarhet för turism- och samhällsutvecklingen i Karlstad Kommun.

4.1 Den gästvänliga regionen

Karlstad är Värmlands läns huvudstad och Karlstad Kommun har ungefär 91 000 invånare. Karlstad utgör service för hela Karlstadsregionen som består av Karlstad, Forshaga, Grums, Hammarö och Kil och dessa kommuner har tillsammans 140 000 invånare (Karlstad Kommun 2018). Karlstad är beläget mellan Oslo och Stockholm och har även närhet till Göteborg. Det finns en egen flygplats och bra kommunikationer med tåg och buss. Karlstad erbjuder många olika aktiviteter och marknadsför gärna sina lokala företag såsom Löfbergs Lila (Karlstad Kommun 2018). Visit Karlstad beskriver i *turistbroschyren från 2017* att Karlstad är en naturnära kommun med härligt friluftsliv. En plats som nämns vara en av de finaste platserna är Skutberget där det finns möjlighet för friluftsliv och motion (Visit Karlstad 2017).

Karlstad ligger i Värmlands län och det är ett län med varierat landskap där det finns möjlighet för både skidåkning och bad i de många sjöarna. De stora skogarna och tillgången till Sveriges största sjö Vänern uppgör en stor del av landskapet. Värmland erbjuder många olika aktiviteter då det både finns en större stad som Karlstad med upplevelser men även fler småstadsmiljöer med mer gemytliga upplevelser. Samhällena utgör grunden för det stora kulturlivet men även naturen med de stora skogarna och öppna landskap ger möjligheter för olika typer av upplevelser (Länsstyrelsen i Värmland). Karlstad Kommun vill att Karlstad ska vara ett av de bästa besöksmålen i Sverige (Karlstad Kommun 2017:9). Karlstad vill öka turismen och för att kunna öka och utveckla turismen i regionen har Karlstadsregionen skapat en turismstrategisk plan från 2017 och framåt. Den turismstrategiska planen har tagits fram för att stärka destinationen och utveckla turismen i regionen. I den turismstrategiska beskrivs det att ”regionen ska vara Sveriges mest gästvänliga region och resans mål året om.” (Visit Karlstad 2017:5).

4.2 En ekonomisk tillväxt

Målet att regionen ska vara den mest gästvänliga i Sverige handlar om att se till att öka turismen och planera för en året runt turism. Den turismstrategiska planen beskriver att en ökad turism skulle vara bra för befolkningen i regionen. Det eftersom attraktiviteten för regionen då ökar, fler jobb tillkommer och det skapas möjligheter för fler aktiviteter (Visit Karlstad 2017 :3). Besökare kommer till regionen idag för fritidsaktiviteter och i jobbresor. För att öka turism krävs det dock att nya reseanledningar tillkommer så att fler typer av turister besöker regionen. Nya besökare

planeras lockas genom att skapa fler evenemang med olika typ av karaktär. Karlstadsregionen beskriver att de vill försöka vara med i konkurrensen för att locka besökare från Sverige och även utomlands. Karlstad måste och vill därmed förbättra förmågan att anpassa sig till nya turister och turistnäring (Visit Karlstad 2017:5). Karlstadsregionen anser att en ökad turism skulle göra regionen mer gästvänlig och befolkningen mer nöjda.

Utvecklingsområdena som föreslås för att öka turismen i Karlstadsregionen är dels att destinationen måste stärkas. Det vill säga få fler aktörer att ansluta sig till turismutvecklingen i regionen och öka reseanledningarna med exempelvis fler evenemang. En annan del för att utveckla turismen i regionen är att produktutveckling måste öka samt att det måste skapas nyetableringar. Den turismstrategiska planen beskriver också att förmågan att ta hand om olika typer av besökare i regionen måste förbättras. Den digitala utvecklingen påstås också vara viktigt en viktig del för att kunna kommunicera ut och marknadsföra regionen vilket Karlstad antyder att de inte är så bra på idag. Turismstrategiska planen förklarar att regionen inte idag är med i den digitala marknadsföringen och är dåliga på att marknadsföra sig som en turistregion. (Visit Karlstad 2017:12). Utvecklingsområdena fokuserar på att öka turismen genom nya besökare som kanske tidigare inte valt att besöka regionen. Planen är att bli bättre på att marknadsföra sig och skapa en nyetablering för att locka nya turistgrupper.

Den turismstrategiska planens utvecklingsområden, det vill säga, få fler aktörer vara med i utvecklingen, skapa fler evenemang, öka produktutvecklingen, skapa nyetableringar, förbättra värdskapet samt öka marknadsföringen (Visit Karlstad 2017:12) ska ske med utveckling inom ramarna för hållbar utveckling (Visit Karlstad 2017:6). Vad som beskrivs med att utvecklingen ska ske inom ramarna för hållbar utveckling är att turismen ska öka sin tillväxt genom att regionen ska ha möjlighet att ta emot fler besökare. Samt att tillväxten ska ske samtidigt som miljön och det sociala står i fokus. Utvecklingsområdena fokuserar på en ekonomisk utveckling och det är inte tydligt hur den ekonomiska utvecklingen ska ske samtidig som det sociala och miljön står i fokus. Den turismstrategiska planen diskuterar och beskriver möjligheter till en turismutveckling i Karlstad som fokuserar på det ekonomiska. Det handlar om att utveckla nya reseanledningar, locka fler företag samt marknadsföra regionen mer.

Karlstadsregionen har blivit inspirerade av tillväxtverkets projekt hållbar destinationsutveckling som 2012–2015 gav fem destinationer stöd för att hållbarhetsförbättra sin destination. Projektet handlade om att locka fler besökare genom nya upplevelser och bättre värdskap. Dessutom att besökarna skulle stanna längre på destination vilket skulle förbättra konsumtionen och öka tillväxten. Denna utveckling skulle ske samtidigt som miljön och det sociala stod i fokus. Projektet handlade om att förlänga turistsäsonger samt förbättra struktur i arbetet med turism och engagera fler att arbeta med hållbarhet. Utkomsten av projektet var som tillväxtverket beskriver det ”resultaten från destinationsprojektet synliggör komplexiteten och de samarbeten som krävs för att utveckla hållbara destinationer.” Tillväxtverket förklarar också att turism påverkar samhället och på många olika nivåer, både lokalt, regionalt, nationellt och internationellt och antyder hur viktig samverkan är (Visit Karlstad 2017:22).

Ett drivande begrepp som nämns utvecklingen är tillväxt och frågan är om tillväxt ett begrepp som inkluderar hållbarhet. Tillväxt är ett begrepp som beskriver en ökning av ekonomiska intäkter och tydliggör inte hur det sociala och ekologiska inkluderas.

4.3 Förutsättningar och utmaningar

I den turismstrategiska planen beskrivs det att det finns möjligheter för att skapa en hållbar utveckling för turism i Karlstadsregionen. Att utifrån inspiration från tillväxtverkets hållbara destinationsutvecklings projekt finns en bra grund i regionen kring strategier och kvalitetsarbete som ska arbetas vidare på (Visit Karlstad 2017:22). Karlstad Kommun har exempelvis policy för hållbara evenemang för social hållbarhet och jämställdhet och många av de största turistattraktionerna i regionen är miljöcertifierade (Visit Karlstad:22). Karlstad Kommun beskriver att definitionen av social hållbarhet inte är tydlig men att deras fokus är ha en bra mångfald och jämställdhet. Kommunen beskriver att social hållbarhet ofta handlar om att samhället ska vara stadigt för framtiden där olika typer av människor får ta del av samma saker (Karlstad kommun 2016).

Karlstad Kommun beskriver att de vill vara en kommun som ska fortsätta växa med fokus på hållbar utveckling. Hur Karlstad Kommun ska ha möjlighet att nå en ekologiskt, social och ekonomisk hållbarhet beskrivs i den *strategiska planen från 2017* (Karlstad Kommun 2017). Den strategiska planen beskriver hur kommunen vill göra Karlstad till en attraktiv plats. Där det ska finnas möjligheter för bra bo och- livsmiljöer med tillhörande bra kommunikationer och närhet till natur-och kultur. Det beskrivs hur en tillväxt behövs för att kunna satsa på en utveckling som i sin tur kommer stödja skola, omsorg och miljöarbetet samt det övriga i samhället. Karlstad Kommun förklarar för att skapa en attraktiv kommun som växer behövs en nöjd befolkning som ska vara stolta över Karlstad (Karlstad Kommun 2017:2) Därför anser kommunen att genom att skapa fler evenemang, ge bättre förutsättningar för större utbud av natur och friluftsområden samt skapa fler aktiviteter för alla, året runt, kommer göra att befolkningen i Karlstad blir stolta. Kommunen beskriver också svårigheterna i att tyda exempelvis social hållbarhet och därför kanske det finns svårigheter i att möta allas behov.

Det finns fyra målområden i kommunens strategiska plan och dessa syftar till att kommunen ska finnas för alla, vara en bra arbetsgivare, en miljösmart kommun och en kommun med tillväxt och kunskap (Karlstad Kommun 2017:5). En ökad tillväxt och ett större utbud av aktiviteter och upplevelser kommer göra kommunen bättre för alla. Tillväxt är ett dominerande begrepp som ska skapa möjligheter för det sociala och ekologiska. Karlstad Kommun vill arbeta för att alla ska trivas och arbetar för att utvecklingen ska ske genom en tillväxt som inkluderar befolkningens behov och önskemål samt miljön. En del i dessa mål är också att Karlstad ska vara ett av de bästa besöksmålen i Sverige. Genom att bli ett av de bästa besöksmålen i Sverige menar kommunen att det ökar potentialen att besökarna vill återvända och kanske bosätta sig i kommunen (Karlstad Kommun 2017:9). En ökad tillväxt är det som kommer ge möjlighet för utvecklingen i kommunen. Karlstad Kommun har möjligheter men också stora utmaningar i att skapa en utveckling som inkluderar det ekonomiska, ekologiska och sociala.

4.4 Samverkan för hållbar turism

Karlstadsregionen har listat utmaningarna med utvecklingen i den turismstrategiska planen. Det beskrivs att ett stort hot mot regionen är att konkurrensen inom turism ökar. Det är vanligt att många besökare väljer en större region och Karlstadsregionen menar att de måste våga satsa på turism för att vara med i konkurrensen. (Visit Karlstad 2017:13). Samtidigt finns hot som att infrastrukturen försämras eftersom tågen blir alltmer försenade. Andra utmaningar finns i att marknadsföra det nya som finns att erbjuda i regionen. Karlstadsregionen är inte med i den digitala marknadsföringen och är dåliga på att marknadsföra sig som en turistregion och detta behöver förbättras. I den turismstrategiska planen beskrivs det också att det saknas upplevelser för barnfamiljer och naturupplevelser glöms bort. Dessutom att det knappt några nyetableringar inom turism i regionen (Visit Karlstad 2017:12) Karlstadsregionen menar dock att en förbättring inom marknadsföring med det digitala kan vara ett sätt att locka turister och skapa en utveckling. Genom att marknadsföra sig bättre kan regionen lyfta fram t.ex. naturaktiviteter och på så sätt kan de locka fler och även nya besökare. Att öka kunskapen om nya turistgrupper kan ge möjlighet att ta emot fler turister för idag finns inte tillräcklig bakgrundskoll på varför turister besöker regionen vilket gör det svårt att utvecklas. Ny kunskap om nya turistgrupper kan bidra till att servicen blir bättre och det kan bidra till att fler aktörer vill starta företag kopplat till turism inom regionen (Visit Karlstad:12f)

För att nå en utveckling beskriver den turismstrategiska planen att samverkan krävs och en tydlig plan och det är därför den turismstrategiska planen tagits fram. Utvecklingen kräver en samverkan mellan aktörer för både det offentliga och privata (Visit Karlstad:9). En bra samverkan förbättrar en helhet för regionen så de gemensamt arbetar för att locka fler turister så inte varje kommun marknadsför sig för sig själv. Rollerna mellan aktörerna i kommunerna runt om regionen beskrivs dock som oklara. Det förklaras att regionens kommuner ser olika ut och det är stor skillnad på Karlstad Kommun och Värmlands övriga kommuner (Visit Karlstad 2017:12) Samverkan är en viktig del för att skapa utveckling men också svårt att genomföra. Många tycker olika och det är svårt att samsas för att nå en gemensam utveckling. Olika intressenter ska mötas i en samverkan där vissa vill fokusera på en tillväxt medan andra på en social eller ekologisk hållbarhet. Det finns förutsättningar men också utmaningar för Karlstad Kommun att nå en samverkan som kan arbeta för att försöka nå en turism där alla delar av hållbar utveckling inkluderas.

Karlstadsregionen är en redan känd destination och har bra möjligheter för service och att ta emot besökare för resor inom fritid och arbeten. Det finns bra kommunikationer trots försämrad infrastruktur och många aktörer inom turism som vill fortsätta satsa och öka turism i Karlstad. Dessutom är regionen placerad bredvid nordens längsta älv och Europas största sjö vilket ger en god grund för att fortsätta utveckla och locka turister till den fantastiska naturen och gästvänliga kommunen (Visit Karlstad:12). Trots detta saknas ändå något och Karlstad Kommun anser att en nyetablering krävs för att öka turismen och tillväxten i regionen.

4.5 Upplevelsens turism: Muminlandet på Skutberget

Karlstad Kommun anser att det som saknas och skulle kunna stärka turismen i regionen är en aktivitet för barnfamiljer. Därför har kommunen tagit fram en plan om att bygga Muminvärlden på skutberget som i sin tur kan göra regionen mer gästvänlig. Sedan 2008 har det diskuterats i kommun om att skapa en ny upplevelse på Skutberget. Karlstad Kommun beskrev i sin *Översiktsplan från 2012* att upplevelsen som ska byggas ska vara en året runt anläggning som sammanhänger med den natur och friluftsliv som finns på Skutberget. Syftet med att bygga en anläggning på Skutberget beskrevs vara för att skapa en ny reseanledning till Karlstad för att kunna konkurrera med andra destinationer i Sverige. Upplevelseanläggningen beskrevs som att den ska byggas utifrån ett lokalt och regionalt perspektiv (Karlstad Kommun Översiktsplan 2012). När översiktsplanen från 2012 skrevs var det inte klart att Muminlandet skulle vara det alternativ som skulle spegla den planerade temaparken på Skutberget.

Karlstad Kommun anser att en byggnation av en temapark skulle locka fler besökare till regionen. Det motiveras genom att den planerade temaparken jämförs med hur Muminvärlden i Finland ser ut. Muminvärlden i Finland har 200 000 besökare per år från både Norden och Asien. Karlstad Kommun förklarar att utveckla denna idé skulle vara bra för regionen på grund av att det skulle ge fler arbetstillfällen, ökad handel och fler och nya besökare i regionen. Skutberget anses vara den bästa placeringen för utvecklingen av en temapark och detta har framkommit efter kommunen gjort en lokaliseringsanalys. Karlstad Kommun beskriver att om temaparken byggs på Skutberget skulle den kunna kopplas till andra friluftaktiviteter väldigt bra. Dessutom är tillgängligheten bra på Skutberget och påverkan på naturen, friluftsliv och strandskydd skulle inte bli avsevärd (Karlstad Kommun temapark 2017). Varför just muminvärlden valts att prägla anläggningen motiveras av Karlstad Kommun att vara för att Muminvärdens företags värderingar hör samman med Karlstad Kommuns mål om miljö och att öka ungdomar till att röra på sig mer.

En etablering av Muminlandet som planeras att byggas på Skutberget i Karlstad Kommun skapar debatt där de berörda människorna är delade om etableringen är någonting positivt eller negativt. En del anser att Skutberget är gjort för friluftsliv och motion och tycker att en temapark skulle förstöra hela karaktären för Skutberget. Samtidigt anser även många att en temapark skulle ge utveckling för hela regionen som skulle medföra många fördelar. Temaparken på Skutberget har satt diskussionen om hållbar turism på sin spets i Karlstad. Människor ser och upplever hållbar turism olika och utgår ifrån sina egna perspektiv. För vissa är naturen viktigare än för andra och därmed uppstår konflikter och diskussioner om etableringen av en temapark på Skutberget är något positivt eller negativt och om det verkligen är hållbart. Dessutom går det att fråga sig om etableringen är rättvis och om en temapark på Skutberget inkluderar alla delar av en hållbar utveckling. En temapark bidrar mer till en ökad tillväxt i regionen men anses kunna inkludera perspektiv från miljön och det sociala.

4.5.1 Naturen är Skutbergets karaktär

I juni 2017 röstade kommunen att fortsätta med planerna att etablera Muminlandet på Skutberget. Det var vissa som var kritiska inom kommunen såsom vänsterpartiet och Sverigedemokraterna. De argumenterade att naturen kommer att förstöras på Skutberget i och med en etablering av ett Muminland. Ange Sandberg från Vänsterpartiet sa att ”Det kommer förändra hela karaktären på området. En exploatering är i konflikt mot friluftslivet”. Även Hans-Åka Scherp från Vänsterpartiet ifrågasatte Muminlandet och sa, ”Jag ifrågasätter om parken verkligen lockar, friluftslivet är vad som är attraktivt” (Ollson 2017). Friluftslivet anses vara en viktig del att bevara för många på Skutberget och det är viktigare för vissa att bevara denna än att utveckla något nytt. Karaktären på Skutberget är naturen och en exploatering skulle kunna förändra naturen och därmed påverka friluftslivet. Sverigedemokraternas Ljubica Jasic Modin menade dock att en etablering av en temapark är de inte emot men att placeringen på Skutberget inte är optimal. Andra partier motiverade att en temapark är bra och att just Mumin integrerar med att bevara miljö och natur (Ollson 2017). Hur kommunen beskriver att Mumin integrerar med miljö och natur är inte tydligt förutom att Mumin har en vision om att skapa rörelse och vara miljömedveten (Karlstad Kommun 2017). Att etablera Muminlandet på Skutberget är en politisk fråga som även delar politikerna. Det är en kamp om naturen och hur vidare området ska utvecklas där det handlar om makt och demokrati.

Det beskrevs också att när Muminlandet ska byggas ska även resurser läggas på att förbättra det kvarstående friluftslivet på Skutberget. Socialdemokraternas Anders Tallgren beskrev att ”Vi måste inte välja, vi kan utveckla platsen för alla” (Ollson 2017). Det finns grupper som Skutbergets Wenner och Facebook gruppen Värna Skutbergets friluftsområde som driver frågan att Skutberget endast ska vara en plats för motion och friluftsliv. En etablering av ett Muminland på Skutberget väcker därmed upprörda känslor hos de aktiva i grupperna. Utöver dessa grupper ska även ett nytt parti som skapas för att stoppa Mumin att etableras på Skutberget. Partiet tas fram för att motverka en temapark på Skutberget. Det är Bo Landin som är biolog som vill starta partiet. Partiet vill komma till valet i höst och menar att frågor som stadsplanering och att bevara naturen är frågor som partiet utöver Skutberget vill diskutera (Nyheter P4 Värmland 2018).

I september 2017 hade ordförande i Skutberget Wenner Thomas Martinsson, Peter Sörensen företrädare i Facebook gruppen Värna Skutbergets friluftsområde en debatt med kommunalråd Linda Larsson från Socialdemokraterna och Per-Samuel Nisser från moderaterna. Det diskuterades om den valda placeringen av Muminlandet är bra och hur stor en etablering av Skutberget skulle se ut. Det beskrevs vara 3% av hela Skutberget som skulle tas upp men hela 30% av stranden. Thomas Martinsson från Skutbergets Wenner menade att om man minskar friluftsområdet förstörs också upplevelsen av att det ska vara en plats för lugn och tyst aktivitet. Peter Sörensen från Facebook gruppen Värna Skutbergets friluftsliv ifrågasatte också och menade att 30% är en stor del. Peter Sörensen frågade också kommun om att bygga mumin verkligen är hållbart för framtiden och om det är att ta ansvar (Sims 2017). ”Vad säger ni till dem som känner en stor oro för sin oas? Att 30 procent kapas bort rör upp känslor och skapar stort engagemang i

stugorna. Är det att ta ansvar för framtiden och är Mumin verkligen avgörande för Karlstads framtid'' (Sims 2017).

Det uppstår konflikter eftersom kommunen ser att framtiden kommer utvecklas genom tillväxt och menar att det behövs nyetableringar för att öka tillväxten. Nyetableringarna måste placeras någonstans och i detta fall är det på Skutberget. Skutberget som för många en plats ihopkopplad med lugn, motion och närhet till natur det vill säga en plats för återhämtning och sinnesro. Från Skutbergets början diskuterades det att Skutberget skulle vara en plats som endast skulle ha fokus på motion och friluftsliv. Skutberget skulle vara en plats för olika typer av aktiviteter året runt och det var viktigt att Skutberget inte skulle privatiseras (Sims 2017). Muminlandet på Skutberget är en demokratisk politisk fråga som bjuder in till diskussion.

Bofasta har även fått tycka till i frågan men Karlstad Kommun har kritiserades i debatten att de bofasta endast fått vara med och ta del av utvecklingen av det som kommer vara det kvarstående friluftsområdet. Linda Larsson motargumenterade kritiken och förklarade att arbetet bakom ser olika ut eftersom Muminlandet kommer drivas från ett privat företag och den övriga delen av Skutberget drivs av kommunen. När en etablering sker av ett privat företag tar det längre tid att de bofasta ska få delta men Linda Larsson menar att det kommer finnas möjlighet för kommentarer under ett samråd när en färdig detaljplan finns. Linda Larsson beskrev också att ingenting är klart med etableringen förrän beslut är fattade och menade att det finns övriga svårigheter i och med strandskydd och länsstyrelsen. En etablering kan ta lång tid eftersom den kommande detaljplanen kan överklagas vilket kan generera mer arbete som tillför mer arbete (Sims 2017). Troligtvis kommer denna detaljplan överklagas eftersom Muminlandet upprör och väcker många frågor.

4.5.2 Barnfamiljerna ska gynna tillväxten

Turistnäringen i Karlstad ser etableringen av Muminlandet som en positiv del i utvecklingen att öka turism i Karlstad. Helena Andersson som är ordförande för hotellgruppen i Karlstad menade att ''Etableringen av Muminvärlden på Skutberget skulle betyda otroligt mycket för besöksnäringen i Karlstad. Det är ett sådant resmål vi har letat efter och ger oss enorma möjligheter att locka till oss även barnfamiljerna i större utsträckning.'' Precis som Hanna Åkerstedt från Visit Karlstad ser potential med Muminlandet och menar att ''Då skulle barnfamiljerna välja att stanna några dagar i Värmland och passa på att även beta av andra sevärdheter. Samtidigt skulle sagoparken ge möjligheter till nya jobb framför allt för ungdomar'' (Wik 2017). Dessutom menade socialdemokraterna att Karlstad Kommun har sökt en etablering för barnfamiljer länge och nu finns en möjlighet som bör ta varas på. Precis som socialdemokraterna vill moderaterna etablera Muminlandet. Alexander Torin från moderaterna ifrågasatte de kritiska eftersom han menade att det finns ett privat företag som vill investera vilket i sin tur kan skapa väldigt många jobb för Karlstadsregionen och menade att det inte var något att säga nej till (Ollson 2017). Fokusgruppen för att utveckla Muminlandet på Skutberget är barnfamiljer men det är fler grupper i samhället som är inblandade och kommer påverkas.

Återigen fokuseras utvecklingen på barnfamiljer och det går att se att det är barnfamiljerna som ska gynna och utveckla turismen i Karlstad som idag saknas. Samtidigt är det många fler än barnfamiljerna som turismutveckling bör fokuseras på.

Muminlandet beskrevs att ha dykt upp som ett alternativ att placeras på Skutberget utan förvarning för allmänheten. Per-Samuel Nisser från moderaterna beskrev att företaget Mumin gjort analyser om att en temapark kunde vara lämplig i Karlstad och därefter haft kontakt med Karlstad. Linda Larsson från socialdemokraterna beskrev även att en temapark funnits med som en önskan i Översiktsplanen från 2012. Hon fortsatte beskriva att många förslag nekats men att Mumin gått vidare eftersom det är en idé som kan sammanhålla med naturen (Sims 2017).

”Det är ett jätteområde och jag tycker inte det är trångt där ute. Personligen uppskattar jag verkligen Skutberget och det vi vill nu är att rusta det för motion, gym och en modern motionscentral, som det ännu inte finns något beslut på var den ska ligga. Som småbarnsförälder hör jag många som ser fram emot ett Muminland där, så många är positiva också. De ser arbetstillfällen och en aktivitet att göra med sina barn i fin miljö.”

Linda Larsson, Socialdemokraterna (Sims 2017).

4.5.3 Bevisa att det går att utmana det gamla

Muminlandets VD Tomi Lohikoski beskriver i artikeln *Finska vd:n säker – räknar med Mumin i Karlstad* att motstånd uppstår när någonting nytt och ovant ska etableras. Han förklarar att motståndet var likadant när Mumin skulle öppnas i Finland men erkänner att han blev förvånad över det extra upprörda motståndet i Karlstad. Trots det verkar han inte osäker på en etablering eftersom beslutsfattarna vill bygga ett Muminland. Muminvärlden i Finland hade sommaren 2017 öppet tio veckor. Tomi Lohikoski menar att etableringen i Karlstad kommer inte heller vara någon året runt anläggning men öppnar upp för att Muminlandet på Skutberget kanske skulle kunna ha öppet jul och påsk. Muminvärlden i Finland har många besökare från runt om i världen och Tomi Lohikoski menar att läget i Karlstad som ligger mellan Oslo och Stockholm är väldigt bra. Muminvärlden genererar många säsongsjobb och Muminlandet i Karlstad kommer kanske få samma möjligheter (Martinsson 2017).

Om Karlstad tvingas säga nej till Muminlandet menar Moderaterna och Socialdemokraterna i Kristinehamn att de skulle vilja diskutera en etablering där (NWT 2018). Även Filipstad i kö och öppnar upp för etablering om det inte sker i Karlstad (NWT 2018). Att andra kommuner i närheten kan tänka sig ta över projektet tyder på att det antas finnas en vinning i projektet som kan gynna ett samhälle. Trots de kritiska mot utvecklingen av en temapark i Karlstad finns det även en nystartad Facebook grupp som Välkomnar Mumin till Skutberget. Gruppen har vuxit med många medlemmar på kort tid och vill visa att det trots de negativa diskussionerna om Mumin på Skutberget så finns det människor som vill att Mumin ska etablera sig i Karlstad (NWT 2018).

Per Kristensson diskuterar etableringen i krönikan *Är du rädd för Mumin?* Och menar att människan är rädd för nya saker. Per Kristensson beskriver att vi tyr oss till det vi är vana med och det är det vi föredrar och att nya saker skapar oro. Per Kristensson beskriver att förändring inte är något människan ofta uppskattar och istället för att säga det så beskriver människan det i andra ord. Han ger exempel kopplat ihop med Muminlandet och skriver att en del är negativa och säger att mumin inte är populärt eller ”jag brukar bada på Skutberget vartannat år” och menar att dessa människor egentligen är rädda för det nya. Per Kristensson menar att ”man vet vad man har men inte vad man får” och att om Muminlandet etableras kommer de som är negativa fått förståelse för många oförväntade fördelar. Han ger ett exempel från gruppen Gamla Karlstad på Facebook där många beskriver att det var bättre förr, Per Kristensson menar då att de som skriver detta glömmer att det gamla en gång var nytt. Per Kristensson beskriver att politikerna inte bör oroas för de negativa åsikterna (Kristensson 2017).

4.6 Sammanfattning

Karlstad kommun och Visit Karlstad planerar för att öka och utveckla en hållbar turism i Karlstadsregionen. Karlstadsregionen vill bli en av de bästa besöksplatserna i Sverige och den mest gästvänliga. Strategin är att locka nya besökare till regionen för att komplettera och öka den turism som existerar idag. Hur kommunen planerar att gå tillväga för att öka turismen i regionen är att locka barnfamiljer genom att etablera ett Muminland på det natursköna området Skutberget. En etablering av Muminlandet har lett till en diskussion som delar bofasta och politiker om en hållbar turism i Karlstad. En turismutveckling skapar dilemman eftersom det är många intressenters och aktörers åsikter som ska mötas och samsas. Det finns möjligheter och utmaningar i att utveckla en turism i Karlstad men frågan är om planeringen för turismen går inom ramarna för hållbarhet och rättvisa eller om det fokuseras på en ekonomisk tillväxt som ska inkludera perspektiv för natur och kultur.

5. Diskussion

Syftet med uppsatsen har varit att undersöka vilka förutsättningar som finns för en hållbar turism i Sverige med en implementering på kommunal nivå. Hållbar turism som begrepp har studerats för att undersöka om begreppet beskriver och fokuserar på en långsiktig utveckling för det sociala, ekonomiska och ekologiska. Frågeställningarna har hanterats i uppsatsen och kommer nedan att diskuteras. Dessa har handlat om hur vidare begreppet hållbar turism inkluderar alla delar av hållbar utveckling och hur Karlstad Kommun planerar för en hållbar turism. Samt vilka förutsättningar och utmaningar det finns i att skapa en hållbar turism med ett beskrivande exempel om Muminlandet på Skutberget i Karlstad. Metoden textanalys med stöd av en innehållsanalys har gett möjlighet att studera begreppet hållbar turism. Gemensamma teman för materialet som granskats har funnits och metoden har fungerat väl och gett tydliga resultat. Metoden har gett studien förståelse för hur resultatet tenderar att inte inkludera alla delar av hållbar utveckling och att det är viktigt att granska dokument, texter och medier för att se dess egentliga betydelse. Datasamlingen av medier från Nya Wermlandstidningen gav förståelse för att hållbar turism i Karlstad är ett komplext problem där det finns många olika perspektiv som ska inkluderas vilket gör det svårt att säga hur vidare en turismutveckling ska fortgå.

5.1 Hållbar turismutveckling

Turismen har ökat under de senaste åren och anses vara en viktig näring för både ekonomin och människorna i samhället, för arbetsmöjligheter och upplevelser (European Commission 2007:2). Eftersom turism som industri anses fortsätta växa uppstår även utmaningar i hur utvecklingen ska kunna fortgå. Sveriges regering tog fram utredningen *Ett land att besöka* mellan 2016–2017 som syftade till att ge underlag för hur Sverige kan arbeta mot en ökad turism inom ramarna för hållbarhet och jämställdhet. Utredningen beskrev hur möjligheterna för en ökad turism ser ut men också att begränsningar måste tas i tanke. Den svenska regeringen förklarar att det krävs en gemensam strategi för hållbar turism i Sverige idag. Att dagens samverkan för regional och lokal turism är komplex och att det inte finns tydliga mål och strategier att förhålla sig till (Regeringen 2017:77f). Trots bristen på strategier och mål beskriver Sveriges kommuner och landsting att fler kommuner vill arbeta med att utveckla turismen. Eftersom en turismutveckling anses vara någonting positivt för samhället (Ahlford & Gunnarsson 2018). Troligtvis anses en turismutveckling som någonting positivt eftersom det bidrar till en ekonomiskt tillväxt.

Det finns många positiva effekter med turism som exempelvis möjligheten till att resa och uppleva nya saker samt att det skapar förutsättningar för en förbättrad ekonomi och ökade jobbmöjligheter i det samhället turismen utspelar sig. Eftersom turismen har ökat har det lett till att resorna blivit fler vilket påverkat och bidragit till de ökade klimatförändringarna. Att fler människor reser leder också till att det blir fler människor på turistdestinationer vilket kan leda till att det lokala samhället kan drabbas på grund av turismen. Turister kan ibland drabba lokala samhällen eftersom de inte tar hänsyn till de bofasta, till dess kultur eller miljö (Bohlin & Elbe 2011:3).

De tidigare målen från 2005 för turism i Sverige var inriktade på en ekonomisk utveckling. Därför förklarar Sveriges regering att nya mål och strategier krävs för att inkludera och tydligt beskriva hur utvecklingen ska ske inom ramarna för hållbar utveckling (Regeringen 2017:80f). Den svenska regeringens vision är att ”2030 är svenska besöksupplevelser hållbara, globalt konkurrenskraftiga och innovativa, turism är högt värderat av svenska invånare och besöksnäringen attraktiv att verka inom som företagare och anställd” (Regeringen 2017:82f). Visionen för 2030 tenderar också att fokusera på tillväxten eftersom visionen koncentreras på konkurrens och arbeten. Samtidigt beskriver Sveriges kommuner och landsting att många turistupplevelser i Sverige berör naturen och samhället och att det därför är nödvändigt att turismens vidare utveckling sker med fokus på hållbarhet (Ahlborg & Gunnarsson 2017).

Karlstad Kommun arbetar för att skapa en hållbar turism i kommunen och anser att en turismutveckling skulle gynna kommunen precis som den gör för många andra kommuner i Sverige. Karlstad som är en naturskön kommun vill att Karlstadsregionen ska vara den mest gästvänliga i Sverige. Kommunen ligger vid Vänern, Sveriges största sjö och har tillgång till många fina naturområden, ett av dessa är Skutberget. Karlstad Kommun vill att Karlstad ska vara en attraktiv plats både för befolkningen men också för besökare. För att Karlstad ska kunna bli den mest gästvänliga i Sverige anser Karlstadsregionen att turismen måste öka (Visit Karlstad 2017 :3).

Karlstad Kommun har länge sökt en ny turistetablering som kan öka turismen i regionen och skapa möjligheter för ökad tillväxt via intäkter och förbättrade arbetsmöjligheter (Visit Karlstad 2017 :3). Ett förslag som uppkommit är att etablera en temapark som Muminlandet på Skutberget. Att bygga Muminlandet på Skutberget skulle gynna den ekonomiska tillväxten och samhället via förbättrad ekonomi och arbetsmöjligheter men samtidigt ge Karlstad den turistattraktion som saknats. Det är den ekonomiska tillväxten som främst diskuteras när turismutvecklingen beskrivs. Frågan är vart resterande begrepp ur hållbar turism inkluderas, till viss del beskrivs det hur en ekonomisk tillväxt ger verktygen för förbättrat socialt- och miljöarbete kan ske men det är inte tydligt.

Begreppet hållbar utveckling anses vara någonting positivt och framställs gärna i media så. Därav kan begreppet användas i marknadsföringssyfte och konsekvensen blir att aktörer använder sig av begreppet utan att egentligen satt sig in i vilken betydelse begreppet har (Hall & Lew 1998:28). Därför är det viktigt att försöka se igenom vad aktörer beskriver att de ska arbeta med för att skapa hållbarhet och inte bara att de ska nå hållbarhet. Användandet av begreppet har eskalerat och det är i många fall diffust att förstå hur arbetet kring hållbarhet kommer att visa sig. Hållbar utveckling tenderar att fokusera på den ekonomiska tillväxten där hänsyn även bör tas till det sociala och ekologiska men det är inte alltid tydligt hur detta ska ske. Det är många forskare som anser att en hållbar turism är svårt att implementera och att det handlar om att det finns för lite kunskap och resurser för att utvecklingen ska bli hållbar. En hållbar utveckling handlar om människan och politikens vilja. Det är något som endast går att uppnå via en samverkan med många olika intressenter inblandade. (Low & Gleeson 1998: 1f).

Samverkan i sig är inte lätt att uppnå när många olika intressenter ska mötas för en gemensam utveckling. Det går framförallt att se i arbetet med att bygga Muminlandet på Skutberget där aktörer är oense om utvecklingen och bygget upprör befolkningen. Muminlandet skulle framförallt locka barnfamiljer och det är den turistgrupp som prioriteras i Karlstad eftersom barnfamiljerna är den turistgrupp som skulle komplimentera turismen i Karlstad. Problemet är att det är fler grupper som bör fokuseras på än så. Att bygga en temapark på Skutberget som är kopplat till friluftsliv och naturupplevelser väcker upprörda känslor hos befolkningen.

Människor upplever saker olika utifrån dess tidigare upplevelser och kunskaper. Hur en människa ser och relaterar till något beror på dess tidigare bakgrund och intressen (Low & Gleeson 1998: 1f). Därför upplever vi även tillgången till en bevarad natur olika. En del är inte intresserade att bevara miljö för fortsatta naturupplevelser för att de inte har det intresset precis som att andra brinner för att bevara miljön för att naturen är en stor del av deras liv för exempelvis rekreation. Vem som bestämmer förutsättningarna för miljön är människan och politiken och därför uppkommer diskussioner om miljö rättvisa. Vem som har rätt att nyttja naturen och varför och vem som får vara med och ta beslut om den (Walker 2012:1). Miljö rättvisa kopplar ihop den sociala rättvisan till miljön och beskriver oftast människans rättvisa till att nyttja miljön.

Utifrån miljö rättvisan går det också att diskutera om vem och varför som får sin talan hörd i frågan om hållbar turism i Karlstad. Många vill bevara Skutbergs natur- och friluftsområde och använder det ständigt och ofta för lugn och rekreation. Ett Muminland skulle definitivt medföra ljud och mer stök än vad som finns på Skutberget idag. Samtidigt beskriver Karlstad Kommun att en förbättring av friluftslivet på Skutberget kommer att ske i och med etableringen av Muminlandet (Ollson 2017). Att byggnationen ska integrera med det natur och friluftsliv som idag finns på platsen. Trots en förbättring av det friluftsliv som existerar idag tycker nog inte de människor som är emot en etablering av Muminlandet att det är en tillräckligt bra kompensation. Vissa anser att det kommer förstöra hela Skutbergets karaktär och ifrågasätter om en så stor byggnation verkligen är någonting hållbart (Sims 2017).

Ur en ekologisk hållbar utveckling är en byggnation inte någonting hållbart och det går även att fråga sig vad naturens talan finns. Vem talar för naturen när naturen blir marginaliserad i beslutsfattanden (Patel 2009:94). Människan är den som nyttjar naturen och tar beslut om hur naturen och miljön ska användas. Det är miljö rättvist precis som befolkning som nyttjar Skutberget för natur- och friluftsliv känner att de blir utanför i beslutsfattande. Eftersom det inte är hållbart att känna sig exkluderad i beslutsfattande ur ett socialt långsiktigt hållbart perspektiv. Samtidigt upplever människan naturen och viktigheten att få nyttja den olika beroende på våra tidigare upplevelser och koppling till friluftsliv. Kanske handlar inte en byggnation av Muminlandet därmed bara om miljö rättvisan och om Skutbergets natur- och friluftsområde ska bevaras eller inte. Till viss del handlar det nog även om rädslan för det nya. Människan tycker oftast mer om det människan är van vid och förändringar behöver inte upplevas som någonting positivt (Kristensson 2017). Muminlandet kommer investeras av Muminvärlden själva och därmed behöver det kanske inte vara en dålig investering. Samtidigt påstår många som värnar om Skutbergets natur och friluftsområde att etableringen inte kommer bli så bra som kommunen anser (Ollson 2017).

Under studien har begreppet tillväxt varit i fokus och förstått vara den drivande faktorn som ska stödja den sociala och ekologiska hållbara utvecklingen. En tillväxt är en ekonomisk utveckling som till viss del skulle kunna stödja en social och ekologisk utveckling. Kanske skulle ett Muminland vara någonting att investera i och generera många arbetsmöjligheter och ökade ekonomiska intäkter för Karlstad. Även andra närliggande kommuner skulle vara intresserade av att etablera ett Muminland ifall Karlstad tvingas säga nej (NWT 2018). Det tyder på att det går att se att etableringen skulle medföra en ekonomisk tillväxt för samhället. En förbättrad ekonomi är alltid bra för ett samhälle men frågan är om det är hållbart. Det går att ifrågasätta om hållbar turism verkligen är ett existerande begrepp som går att implementera i verkligheten.

Begreppet har framkommit utifrån hållbar utveckling som redan det är ett diffust begrepp som har svårigheter att inkludera det ekonomiska, ekologiska och sociala lika mycket och samtidigt planera inför en långsiktig utveckling. Att försöka implementera hållbar utveckling tenderar alltid att fokuseras på ett perspektiv mer vilket inte heller är så konstigt eftersom det är många olika intressenter som ska mötas på samma plattform i en gemensam utveckling. Idag finns det inga tydliga strategier för att implementera hållbar turism varken från EU eller den svenska regeringen och de som tidigare funnits tenderar att fokusera på tillväxt. Det är upp till kommunerna och regionerna själva att arbeta och utveckla sin turism och härmed påpekas viktigheten med samverkan. Samverkan i sig som är lika svår att uppnå som hållbar utveckling eftersom många intressenter ska mötas.

Hållbar turism skapar en diskussion om miljö rättvisa och skapar utrymme för tolkningar om alla delar av hållbarhet verkligen går att implementera i lika stor del för att nå den långsiktiga hållbara utvecklingen med perspektiv på rättvisa och jämställdhet. Studien tyder på att hållbar turism idag inte går att implementera eftersom det saknas tydliga mål och strategier från internationell och nationell nivå. Det krävs en samverkan inte bara på lokal nivå utan även på regional och nationell nivå för att gemensamt finna lösningar där en turismutveckling ser till det ekologiska och sociala lika mycket som till en ekonomisk tillväxt. Det är ett komplext projekt men det finns förutsättningar i att det skulle gå att implementera men det kräver också deltagande från befolkningen. En befolkning kan inte känna sig exkluderad i beslutsfattande och måste få vara med till utvecklingen (Sangkwon & Tazim 2008:59). De måste få vara med och se hur och varför en kommun vill exploatera mer och i vilket syfte samt vad det kan bidra till. En exploatering kan bidra till mycket positivt för samhället och en ökad turism kan skapa förbättringar för arbeten, infrastruktur och ge mer ekonomiska intäkter för kommunen att lägga på andra resurser. Samtidigt som en ökad turism kan bidra med negativa effekter såsom ökade klimatförändringar och drabba befolkningen eftersom turisterna inte alltid tar hänsyn. Det är svåra dilemman att möta i att utveckla en hållbar turism och ibland kanske det behövs diskuteras om det är nödvändigt att utveckla en turism i vissa samhällen.

6. Slutsats (er)

Studien har baserats på att kritiskt granska begreppet hållbar turism och hur vidare alla delar av hållbar utveckling planeras att integreras i turismens långsiktigt hållbara utveckling.

Granskningen har sett om och hur vidare det är möjligt att implementera en hållbar turism i dagens läge. Vilka utmaningar och förutsättningar som finns att skapa en hållbar turism med ett exempel från Karlstad Kommun.

Idag finns inga tydliga direktiv från EU och den svenska regeringen hur vidare arbetet med en hållbar turism ska se ut. Det beskrivs endast att en ökad ekonomisk tillväxt ska stödja arbetet för även det sociala och ekologiska. Hållbar utveckling innebär tyngden att kunna inkludera det ekonomiska, sociala och ekologiska perspektivet lika mycket vilket även gäller för en hållbar turism. Hållbar turism är idag inte tillämpligt eftersom det är ett för komplext begrepp som även inkluderar andra komplexa begrepp såsom miljö rättvisa. Att skapa en hållbar turism kräver att många olika komponenter integreras för att gemensamt arbeta för framtiden i ett ekonomiskt, socialt och ekologiskt perspektiv.

En hållbar turism skapar dilemman eftersom många intressenter och aktörer ska mötas och gemensamt planera för en långsiktig hållbar utveckling. Människor både politiskt och privat anser och upplever saker olika vilket skapar svårigheter att gemensamt finna mål och strategier för en hållbar turism. Det eftersom alla upplever saker olika utifrån tidigare upplevelser och perspektiv. I dessa perspektiv inkluderas även rättvisa såsom jämställdhet och miljö rättvisa, det vill säga fler perspektiv som är svåra att se till att möta alla behov med. Begreppet hållbar turism är ett problematiskt dilemma som diskuteras globalt, nationellt, regionalt och framförallt på lokal nivå. Hållbar turism är ett begrepp som går att studera vidare eftersom ny forskning tillkommer samt strategier och mål om hur förutsättningarna för implementering kan förenklas.

6.1 Rekommendationer

Studien tyder på att trots att begreppet hållbar turism idag inte är tillämpligt på grund av dess komplexa betydelse och medföljande dilemman finns det ändå möjligheter för implementering i framtiden. Begreppet hållbar utveckling är dock viktigt att kritiskt granska när begreppet används för att se vad som egentligen beskrivs ska ske för en långsiktig hållbar utveckling för det sociala, ekonomiska och ekologiska. Begreppet tenderar att alltid fokusera på ett perspektiv mer och slutsatser av studien beskriver att detta gäller även vid studier av hållbar turism. En rekommendation är därmed att perspektiven inom hållbar turism istället först bör fokuseras på att utvecklas och förbättras enskilt. Hållbar turism kräver mer forskning och begreppet måste bli tydligare för att kunna implementeras. Möjligheterna för detta ligger inom politiken i och med att skapa strategier, mål och policys för hur arbetet ska gå till. Hållbar turism rekommenderas att studera vidare och speciellt med fokus på att forska om hur vidare hållbar turism integreras med övriga komplexa begrepp som exempelvis miljö rättvisa.

7. Referenser

Ahlford, Linda & Gunnarsson, Anders (2018) Besöksnäring. Sveriges Kommuner och Landsting. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://skl.se/samhallsplaneringinfrastruktur/besoksnaring.10078.html> [2018-02-22]

Ahlford, Linda & Gunnarsson, Anders (2017) En hållbar besöksnäring med respekt för hälsa och miljö. Sveriges Kommuner och Landsting. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://skl.se/samhallsplaneringinfrastruktur/besoksnaring/hallbarhethalsaochmiljo.10211.html> [2018-02-22]

Bohlin, Magnus & Elbe, Jörgen (2011). *Utveckla turistdestinationer: ett svenskt perspektiv*. 2. uppl. Malmö: Liber

Bryman, Alan (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber

Commission of the European communities (2007) Agenda for a sustainable and competitive European tourism. Brussels. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52007DC0621&from=EN>

Hall, Colin Michael & Lew, Alan A (1998). *Sustainable tourism: a geographical perspective*. Harlow: Addison Wesley Longman

Harlem Brundtland, Gro (1987) Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.un-documents.net/our-common-future.pdf>

Harris Rob, Griffin Tony, Williams Peter (2002) *Sustainable tourism: a global perspective*. Oxford: Butterworth-Heinemann

Karlstad Kommun (2017) Temapark på Skutberget: Varför Muminvärlden? [Elektroniskt] Tillgänglig: <https://karlstad.se/Uppleva-och-gora/Friluftsliv-och-motion/Skutbergets-framtid/detaljplan-och-temapark/om-muminvarlden/> [2018-02-01]

Karlstad Kommun (2018) Om Karlstad. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://karlstad.se/Kommun-och-politik/Kommunfakta/> [2018-02-01]

Karlstad Kommun (2016) Policy för socialt hållbara arrangemang. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://karlstad.se/globalassets/filer/uppleva/eventemang/karlstads-kommuns-policy-for-socialt-hallbara-arrangemang.pdf> [2018-02-27]

Karlstad Kommun (2017) Skutbergets framtid – utvecklat friluftsliv och temapark: Temapark på Skutberget. [Elektroniskt] Tillgänglig: <https://karlstad.se/Uppleva-och-gora/Friluftsliv-och-motion/Skutbergets-framtid/detaljplan-och-temapark/> [2018-02-01]

- Karlstad Kommun (2017). Strategisk plan. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://karlstad.se/globalassets/filer/kommun-och-politik/styrning/policyer-och-strategiska-dokument/strategisk-plan-2017.pdf> [2018-02-08]
- Karlstad Kommun (2017) Så jobbar kommunen för att nå visionen: Strategisk plan för Karlstad Kommun. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://karlstad.se/Kommun-och-politik/Kommunens-styrdokument/Strategisk-plan/> [2018-02-08]
- Karlstad Kommun (2012) Översiktsplan 2012. [Elektronisk] Tillgänglig: https://karlstad.se/globalassets/filer/bygga/samhallsutveckling_planering/oversiktsplan_2012_120916.pdf
- Kristensson, Per (2017) Är du rädd för mumin? NWT. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://nwt.se/arbeteekonomi/2017/06/21/ar-du-radd-for-mumin>[2018-02-21]
- Low, Nicholas & Gleesson, Brendan (1998). *Justice, Society and nature – An exploration of political ecology*. Routledge, London.
- Länsstyrelsen Värmland. Om länet. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.lansstyrelsen.se/Varmland/Sv/om-lansstyrelsen/om-lanet/Pages/index.aspx> [2018-01-26]
- Länsstyrelsen Värmland. Värmlands Natur. [Elektroniskt] Tillgänglig: <http://www.lansstyrelsen.se/Varmland/Sv/djur-och-natur/friluftsliv/varmlands-natur/Pages/index.aspx> [2018-01-23]
- Martinsson, Kjell (2017) Finska vd:n säker – räknar med Mumin i Karlstad. NWT. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://nwt.se/karlstad/2017/09/22/finska-vd-n-saker-raknar-med-mumin> [2018-02-27]
- Mihalic, Tanja (2016) Sustainable – responsible tourism – towards ‘respounstable’ tourism. *Journal of cleaner production*, vol 111 (part B) 461-470.
- Nya Wermlands tidningen (2018) Gruppen för Mumin växer. [Elektroniskt] Tillgänglig: <https://nwt.se/karlstad/2018/02/12/gruppen-for-mumin-vaxer> [2018-02-21]
- Nya Wermlands tidningen (2018). Kanske finns det plats för Mumin i Kristinehamn. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://nwt.se/kristinehamn/2018/02/09/kanske-finns-det-plats-for-mumin-i> [2018-02-21]
- Nya Wermlands tidningen (2018) Redo att diskutera Mumin. [Elektroniskt] Tillgänglig: <https://nwt.se/filipstad/2018/02/07/redo-att-diskutera-mumin> [2018-02-21]
- Nyheter P4 Värmland (2018) Landin startar parti för att stoppa muminplaner. [Elektroniskt] Tillgänglig: <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=93&artikel=6879651>[2018-02-21]

Ollson, Johannes (2017) Ett steg närmare en muminpark. NWT. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://nwt.se/karlstad/2017/06/19/ett-steg-narmare-en-muminpark> [2018-02-21]

Patel, Zarina (2009) Environmental justice in South Africa: tools and trade-offs. *Social Dynamics, A journal of African studies*, vol 35 (1), 94-110.

Regeringskansliet (2017) Ett land att besöka: En samlad politik för hållbar turism och växande besöksnäring. [Elektroniskt] Tillgänglig: http://www.sou.gov.se/wp-content/uploads/2017/12/SOU-2017_95-webb.pdf [2018-01-26]

Sharpley, Richard (2000) Tourism and Sustainable Development: Exploring the theoretical divide. *Journal of Sustainable Tourism*, vol. 8 (1) 1-19.

Sangkwon, Lee & Tazim, Jamal (2008) Environmental Justice and Environmental Equity in Tourism: Missing Links to Sustainability. *Journal of Ecotourism*, vol. 7 (1) 44-67.

Visit Karlstad (2017). Karlstad 2017. [Elektronisk] Tillgänglig: http://www.visitkarlstad.se/sites/default/files/Uppladdat/karlstadsregionens_turistbroschyr_2017_webbversion.pdf

Visit Karlstad (2017) Destinationsutveckling: Karlstadsregionens turismstrategiska plan. [Elektronisk] Tillgänglig: https://www.visitkarlstad.se/sites/default/files/Uppladdat/turismstrategiskplan_2017_light.pdf [2018-01-26]

Walker, Gordon (2012). *Environmental justice: concepts, evidence and politics*. Abingdon, Oxon: Routledge

Wik, Christer (2017) Turistnäringen är mycket positiv till en Muminpark. NWT. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://nwt.se/karlstad/2017/06/12/turistnaringen-ar-mycket-positiv> [2018-02-21]